

แผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาล เพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570)

คณะทำงานร่วมระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย
(Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC)
สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย

คำนำ

ตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เรื่อง การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566 ต่อมา คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มีมติมอบหมายให้สำนักงาน ป.ป.ช. ประสานกับแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) เพื่อหารือเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการของ CAC และแนวทางการร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. กับ CAC ในอนาคต รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต นั้น

จากบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และมติคณะกรรมการดังกล่าว สำนักงาน ป.ป.ช. จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานร่วม ระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย โดยให้คณะทำงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้ 1) ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือเสนอมาตรการการแก้ไข รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล ในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการประกาศเจตนารมณ์ตามหลักการพื้นฐาน 8 ประการ ในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistle Blowing) และ 4) ดำเนินการอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย

เพื่อให้มีกรอบแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ช. ได้มอบหมายไว้ คณะทำงานร่วมระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย จึงจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570)

โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อนิติบุคคลไทย นิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนในการขับเคลื่อนเรื่องการแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนต่อไป

คณะทำงานร่วมระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC)
สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย
มีนาคม 2568

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
บทสรุปผู้บริหาร	
บทที่ 1 บทนำ	1 - 3
บทที่ 2 ความจำเป็นในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาล เพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน	
2.1 สภาพปัญหาหรือความเสี่ยงต่อการทุจริตในภาคเอกชน	
2.1.1 สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย	4 - 10
2.1.2 ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันของภาคเอกชน	11
2.1.3 มาตรการ ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ. 2561	12
2.1.4 ข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
(1) โครงการวิจัย “การจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของบริษัท ข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย”	13 - 14
(2) ผลการถอดบทเรียนแนวทางการพัฒนาและส่งเสริม บรรษัทภิบาลคู่สัญญาหน่วยงานของรัฐ โดยสำนักพัฒนา และส่งเสริมธรรมาภิบาล สำนักงาน ป.ป.ช.	15 - 30
(3) โครงการศึกษาเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์จากการอนุญาต โดยใช้อำนาจรัฐ	31
2.2 อนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ	
2.2.1 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption 2003)	32 - 33
2.2.2 อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ ค.ศ. 1977 (OECD Convention on Combating Bribery Of Foreign Public Officials in International Business Transactions)	34 - 36
2.3 การขอเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและ การพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ของประเทศไทย	37 - 40
2.4 ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI)	41 - 43
2.5 การสำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	44 - 48

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 3 แผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริต ในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570)	49 - 67
บทที่ 4 กลไกการขับเคลื่อนและกำกับติดตาม	68 - 70
ภาคผนวก	
คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชัน ของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย	

บทสรุปผู้บริหาร

คณะทำงานร่วมระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ได้จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานตามภารกิจที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ช. ได้มอบหมายไว้

ในกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570) ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญและจำเป็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ได้แก่ ข้อมูลสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยจากระบบตรวจรับคำกล่าวหาของสำนักงาน ป.ป.ช. ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงต่อการทุจริตในภาคเอกชนของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย งานวิจัยและข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดในการดำเนินงานด้านบรรษัทภิบาลที่มีลักษณะที่เป็นกฎหมายบังคับ และลักษณะที่ไม่มีกฎหมายบังคับแต่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ความร่วมมือทางวิชาการกิตติสาสระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) และการสำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากนั้น กำหนดกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. สรุปประเด็นความเสี่ยงต่อการเกิดทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน และจัดลำดับประเด็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการแก้ไข แบ่งเป็น 2 เรื่อง ได้แก่

1.1 ความเสี่ยงที่ภาคเอกชนเผชิญในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนในขั้นตอนการขออนุมัติ อนุญาต การนำเข้า และส่งออก ฯลฯ

1.2 เรื่องจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วยงานภาครัฐ

2. มติคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มอบหมายให้คณะทำงานฯ ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรมใน 4 เรื่อง ดังนี้ 1) ศึกษาเรื่องมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตามมาตรา 176 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง และสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistle Blowing) และ 4) บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาคเอกชน

3. ข้อเสนอแนะแนวปฏิบัติที่ดีจากองค์กรระหว่างประเทศในการพัฒนาและยกระดับบรรษัทภิบาลในภาคเอกชน

4. กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อน โดยเน้นกลุ่มภาคเอกชนที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดทุจริต

5. ประมวลผลข้อมูลข้อ 1 - 4 แล้วกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในภาคเอกชน แบ่งเป็น 5 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 แก้ไขปัญหาการทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญอย่างเป็นรูปธรรมในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 9 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 2 การศึกษาเรื่องมาตรการจูงใจและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน ประกอบด้วย 2 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการรับรู้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ให้คำแจ้งเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริต ประกอบด้วย 2 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 4 การสร้างการรับรู้การจัดการต่อต้านการติดสินบนผ่านสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย 1 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 5 บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ ที่ซื่อตรง โปร่งใส และยั่งยืน ประกอบด้วย 3 โครงการ/กิจกรรม

แผนภาพ : กรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ

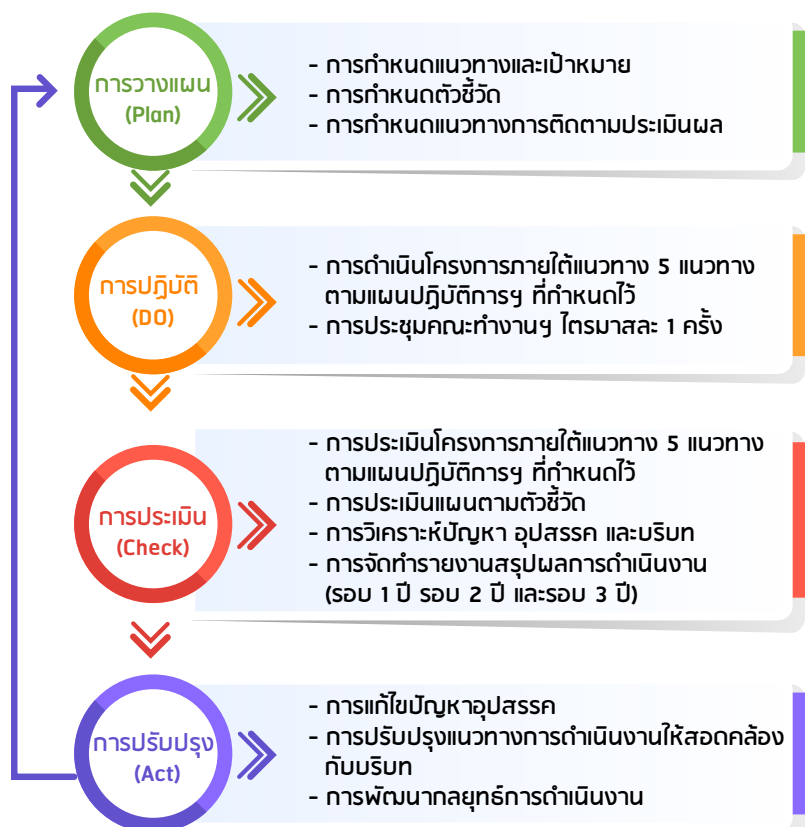

แผนภาพ : แนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน

คณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) ได้กำหนดกลไกในการขับเคลื่อนและติดตาม โดยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพ: กลไกการขับเคลื่อน การกำกับติดตาม และการประเมินผล

แผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570)

เป้าหมาย: เพื่อสร้างระบบแนวทางการธุรกิจที่ซื่อตรง โปร่งใส และยั่งยืน

- วัตถุประสงค์: 1. เพื่อบูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาการทุจริตเรียกรับ หรือติดสินบน
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนของไทยนำแนวปฏิบัติที่ดีและรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากองค์กรระหว่างประเทศมาปรับใช้
- ในการพัฒนาและยกระดับบรรษัทภิบาลในองค์กร

แนวทางที่ 1: การแก้ไขปัญหาการทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญอย่างเป็นรูปธรรมในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ	แนวทางที่ 2: การศึกษาเรื่องมาตรการจูงใจและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน	แนวทางที่ 3: ส่งเสริมการรับรู้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้ควมคุ้มครองช่วยเหลือผู้ให้ข้อมูลค่าแจ้งเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริต	แนวทางที่ 4: การสร้างการรับรู้การจัดการต่อต้านการติดสินบนผ่านสื่อต่าง ๆ	แนวทางที่ 5: บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่ซื่อตรง โปร่งใส และยั่งยืน
เป้าหมายย่อยที่ 1.1: หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน มีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐระดับสูง	เป้าหมายที่ 2: รายงานการศึกษามาตรการจูงใจและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการป้องกันการค้าติดสินบน	เป้าหมายย่อยที่ 3: นิติบุคคลไทยรับรู้และเข้าใจมาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ให้ข้อมูลค่าแจ้งเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริต	เป้าหมายย่อยที่ 4.1: บุคลากรที่ปฏิบัติงานในนิติบุคคลไทยมีความรู้ความเข้าใจการจัดการต่อต้านการค้าติดสินบน	เป้าหมายย่อยที่ 5: นิติบุคคลไทยมีระบบการจัดการต่อต้านการค้าติดสินบนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
ตัวชี้วัดที่ 1.1: คะแนนความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน มีระดับผลการประเมินผ่านดีเยี่ยม	ตัวชี้วัดที่ 2: คณะกรรมการ ป.ป.ช. ให้ความเห็นชอบรายงานการศึกษามาตรการจูงใจและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการป้องกันการค้าติดสินบน	ตัวชี้วัดที่ 3.1: จำนวนนิติบุคคลไทยรับรู้และเข้าใจมาตรการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ให้ข้อมูลค่าแจ้งเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริตเพิ่มขึ้น	ตัวชี้วัดที่ 4.1: จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานในนิติบุคคลไทยมีความรู้ความเข้าใจการจัดการต่อต้านการค้าติดสินบนเพิ่มขึ้น	ตัวชี้วัดที่ 5: จำนวนนิติบุคคลไทยมีระบบการจัดการต่อต้านการค้าติดสินบนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจาก CAC หรือ ISO 37001 หรือสถาบันอื่นที่ประเทศไทยกำหนด เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับปีฐาน
ตัวชี้วัดที่ 1.2: คะแนน CPI แหล่งข้อมูล IMD, PERC และ WEF (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับดัชนีบน) สูงขึ้น เมื่อเทียบกับปีฐาน				

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในภาพรวม เป็นปัญหาสำคัญที่นานาประเทศต่างให้ความสำคัญและต้องเร่งดำเนินการแก้ไข เมื่อวันที่ 8 - 12 พฤษภาคม 2566 องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ได้จัดการประชุมต่อต้านการทุจริตในเอเชียแปซิฟิก สมัยที่ 11 (11th Regional Conference of the Anti-Corruption Initiative for Asia and the Pacific) ณ กรุงมะนิลา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางปฏิบัติที่ดีในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและส่งเสริมคุณธรรมในการประกอบธุรกิจ รวมทั้ง การปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption: UNCAC) โดยที่ประชุมได้มีการหารือเกี่ยวกับเรื่อง การสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการให้ความคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแส และการส่งเสริมคุณธรรมในภาคธุรกิจ ซึ่งมีคณะผู้แทนของสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) เข้าร่วมอภิปรายด้วย

จากการประชุมดังกล่าว สำนักกิจการและคดีทุจริตระหว่างประเทศ สำนักงาน ป.ป.ช. ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อยกระดับดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index: CPI) จึงเสนอรายงานการประชุมต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการประชุมครั้งที่ 92/2566 เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2566 ได้พิจารณาเรื่อง รายงานการประชุมต่อต้านการทุจริตในเอเชียแปซิฟิก สมัยที่ 11 (11th Regional Conference of the Anti-Corruption Initiative for Asia and the Pacific) แล้วมีมติมอบหมายให้ สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล สำนักงาน ป.ป.ช. พิจารณาและดำเนินการดังนี้

1. ประสานกับแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) เพื่อหารือเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการของ CAC และแนวทางความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. กับ CAC ในอนาคต
2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต

เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าวข้างต้น เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ประชุมหารือร่วมกับแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการและแนวทางความร่วมมือระหว่าง สำนักงาน ป.ป.ช. กับ CAC โดยได้ข้อสรุปจากการหารือ ดังนี้

1. เห็นควรให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันการกระทำความผิดตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

2. กำหนดกรอบแนวทางความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ดังนี้

2.1 ร่วมส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการประกาศเจตนารมณ์ตามหลักการพื้นฐาน 8 ประการในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนฯ

2.2 ร่วมออกแบบและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistleblowing) โดยสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) จะร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแจ้งเบาะแส การคุ้มครองพยานและการป้องกันการทุจริตแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานขององค์กรต่าง ๆ ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคเอกชนในการแจ้งเบาะแสการทุจริต

2.3 การสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต เช่น มาตรการด้านภาษี เป็นต้น

จากนั้น สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล สำนักงาน ป.ป.ช. ได้เสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการประชุมครั้งที่ 132/2566 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2566 พิจารณาเรื่อง เสนอแต่งตั้งคณะทำงานร่วม และกรอบแนวทางความร่วมมือ ระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติดังนี้

1. เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. เห็นชอบให้กำหนดกรอบแนวทางความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยตามที่เสนอ ข้อ 2.1 - 2.3

ซึ่งกรอบแนวทางความร่วมมือระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) ในข้อ (2.1) - (2.3) สอดคล้องกับข้อมติของการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติ (UNCAC CoSP) สมัยที่ 10 เรื่อง การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการธรรมาภิบาลในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Providing Incentive for the Private Sector to Adopt Integrity Measures to Prevent and Combat Corruption) ซึ่งประเทศไทยเข้าร่วมฉันทามติ และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้มอบหมายให้สำนักกิจการและคดีทุจริตระหว่างประเทศ สำนักงาน ป.ป.ช. นำส่งข้อมติดังกล่าว ให้หน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องทราบและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยมีเนื้อหาสรุป คือ การส่งเสริมให้รัฐภาคีพัฒนากรอบกฎหมายและมาตรการจูงใจ รวมถึงมาตรการเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมให้ภาคเอกชนต่อต้านการทุจริต ส่งเสริมธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ การพิจารณาใช้มาตรการจูงใจภาคเอกชนให้เข้าสู่กระบวนการระงับการไต่สวน/ฟ้อง (non - trial resolution) และการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี ในการจัดการทุจริตและดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลต่อสาธารณะ

ต่อมา สำนักงาน ป.ป.ช. ได้มีคำสั่งสำนักงาน ป.ป.ช ที่ 80/2567 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้องของสำนักงาน ป.ป.ช. และผู้แทนแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) โดยให้คณะทำงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือเสนอมาตรการการแก้ไข รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล ในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการประกาศเจตนารมณ์ตามหลักการพื้นฐาน 8 ประการ ในการกำหนด มาตรการควบคุมที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง และสร้างแรงจูงใจในการ แจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistle Blowing)
4. ดำเนินการอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย

เป้าหมาย

เพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่ซื่อตรง โปร่งใส และยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อบูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต ในภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชนของไทยนำแนวปฏิบัติที่ดีและรับข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย จากองค์กรระหว่างประเทศมาปรับใช้ในการพัฒนาและยกระดับบรรษัทภิบาลในองค์กร

ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570)

บทที่ 2 ความจำเป็นในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริม บรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน

2.1 สภาพปัญหาหรือความเสี่ยงต่อการทุจริตในภาคเอกชน

2.1.1 สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย

(1) ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์การทุจริตประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงาน ป.ป.ช. เมื่อพิจารณาคำกล่าวหาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติรับไว้ดำเนินการเอง จำนวน 3,868 เรื่อง จำแนกตามประเภทคำกล่าวหาพบว่า คำกล่าวหาสูงสุดใน 2 อันดับแรก เป็นประเภทการจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 1,439 เรื่อง และประเภทปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เช่น ละเลย เพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหน้าที่ กระทำการเกินอำนาจหน้าที่โดยทุจริต และอนุมัติ/ไม่อนุมัติ ใบอนุญาตโดยมิชอบ เป็นต้น จำนวน 987 เรื่อง

คำกล่าวหา			ปีงบประมาณที่เกิดเหตุ (พ.ศ.)								
พื้นที่	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ	2566	2565	2564	2563	2562	2552 -2561	2546 -2551	2509 -2545	ไม่ระบุ*
ส่วนกลาง	963	24.90	362	217	66	65	48	169	7	13	16
ภาค 1	234	6.05	96	68	24	7	3	35		1	
ภาค 2	221	5.71	77	71	21	13	5	30		2	2
ภาค 3	482	12.46	181	152	49	28	10	55	1	1	5
ภาค 4	428	11.07	143	152	46	18	12	52	2	1	2
ภาค 5	269	6.95	105	74	20	8	4	40	2	14	2
ภาค 6	350	9.05	163	90	25	8	10	50	1		3
ภาค 7	317	8.20	118	87	27	10	8	61	4		2
ภาค 8	367	9.49	145	106	38	13	14	41	2	4	4
ภาค 9	237	6.13	70	81	31	21	4	24		1	5
ทั่วประเทศ	3,868	100	1,460	1,098	347	191	118	557	19	37	41
ร้อยละ			37.75	28.39	8.97	4.94	3.05	14.40	0.49	0.96	1.06

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาวงเงินงบประมาณของโครงการหรือจำนวนเงินที่มีการทุจริตตามคำกล่าวหา มีมูลค่ารวม 26,247 ล้านบาท หากจำแนกตามประเภทคำกล่าวหา พบว่า คำกล่าวหาประเภทการจัดซื้อจัดจ้างมีมูลค่ามากที่สุด จำนวน 13,391 ล้านบาท (ร้อยละ 51.02) รองลงมาเป็นประเภทปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เช่น ละเลย เพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหน้าที่ กระทำการเกินอำนาจหน้าที่โดยทุจริต และอนุมัติ/ไม่อนุมัติใบอนุญาตโดยมิชอบ เป็นต้น จำนวน 8,786 ล้านบาท (ร้อยละ 33.48)

ประเภทคำกล่าวหา	สำนักงาน ป.ป.ช. รับดำเนินการเอง	
	วงเงินงบประมาณของโครงการหรือจำนวนเงินที่มีการทุจริต (บาท)	จำนวนเรื่อง
จัดซื้อจัดจ้าง	13,391,804,935	1,439
ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ	8,786,607,077	987
ยกยอก/เบียดบังเงินหรือทรัพย์สินของราชการ	1,899,186,905	345
ทุจริตในการจัดทำงบประมาณ/โครงการ/เบิกจ่ายเงินในโครงการเป็นเท็จ	1,270,871,938	183
ออกเอกสารสิทธิที่ดิน	651,337,486	209
เรียกรับสินบน	171,676,963	249
ร่ำรวยผิดปกติ	68,199,983	132
การบริหารงานบุคคล (การบรรจุ/แต่งตั้ง/เลื่อนตำแหน่ง/โยกย้าย/ลงโทษวินัย)	4,179,709	234
ฝ่าฝืนจริยธรรม	2,749,530	33
การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม	1,094,213	57
ผลรวมทั้งหมด	26,247,708,738	3,868

(2) ข้อมูลสถิติคำกล่าวหาจากระบบตรวจรับคำกล่าวหาของสำนักงาน ป.ป.ช. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีคำกล่าวหาทั้งสิ้น จำนวน 11,662 เรื่อง คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาผลการตรวจรับคำกล่าวหาและมีมติรับไว้ดำเนินการเอง จำนวน 3,388 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.05 ของคำกล่าวหาทั้งหมด โดยคำกล่าวหาสูงสุดใน 2 อันดับแรก เป็นเรื่องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต เช่น ละเลยเพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหน้าที่ กระทำการเกินอำนาจหน้าที่โดยทุจริต และอนุมัติ/ไม่อนุมัติใบอนุญาตโดยมิชอบ จำนวน 1,979 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 58.41 ของคำกล่าวหาทั้งหมดที่รับไว้ดำเนินการ และอันดับ 2 เรื่องจัดซื้อจัดจ้าง จำนวน 765 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.58 ของคำกล่าวหาทั้งหมดที่รับไว้ดำเนินการ โดยจำแนกลักษณะความผิด ดังนี้

ลำดับ	ลักษณะความผิด	คำกล่าวหาทั้งหมด	สำนักงาน ป.ป.ช. รับดำเนินการเอง
		(เรื่อง)	(เรื่อง)
1	ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต	7,836	1,979
2	จัดซื้อจัดจ้าง	1,470	765
3	ใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต	1,041	276
4	เรียกรับสินบนให้/ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ	440	110
5	ไม่ระบุน	303	38
6	เจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์สิน	213	45

ลำดับ	ลักษณะความผิด	คำกล่าวหาทั้งหมด	สำนักงาน ป.ป.ช. รับดำเนินการเอง
		(เรื่อง)	(เรื่อง)
7	ร่ำรวยผิดปกติ	196	103
8	การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม	74	28
9	ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง	73	35
10	จงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย	15	8
11	การจัดทำโครงการหรืออนุมัติหรือจัดสรรงบประมาณอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 114	1	1
ผลรวมทั้งหมด		11,662	3,388

ที่มา : ระบบตรวจรับคำกล่าวหา (PESCA) (ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2568)

ประมวลผลโดย : กลุ่มบริหารข้อมูลคดี สำนักบริหารงานกลาง สำนักงาน ป.ป.ช.

จากข้อมูลสถิติคำกล่าวหาย้อนหลัง 2 ปี คือปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2567 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาการทุจริตจากการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เช่น ละเลย เพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหน้าที่ กระทำการเกินอำนาจหน้าที่โดยทุจริต และอนุมัติ/ไม่อนุมัติใบอนุญาตโดยมิชอบ และการจัดซื้อจัดจ้างกับภาครัฐเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขเป็นเรื่องเร่งด่วน เนื่องจากมีสถิติเรื่องร้องเรียนและมูลค่าความเสียหายสูง¹

(3) สำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักมาตรการเชิงรุกและนวัตกรรม ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติคดีการเรียกรับสินบน การให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567 สามารถจำแนกข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. สถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบน ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567) รวมจำนวน 637 เรื่อง ดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ.	สถิติคดีสินบน			รวม
	คนกลางเรียกรับ	การให้สินบน	การเรียกรับสินบน	
2565	1	10	218	229
2566	-	1	226	227
2567	3	1	177	181
รวม				637

หมายเหตุ : ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนและคดี (CCMS) สำนักบริหารงานกลาง สำนักงาน ป.ป.ช. ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2567 และประมวลผลโดย สำนักมาตรการเชิงรุกและนวัตกรรม

2. สถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบน ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567) จำแนกตามเขตพื้นที่ได้ดังนี้

¹ สถานการณ์การทุจริตประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2567 จัดทำโดยสำนักบริหารงานกลาง สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์ทุจริต และสำนักวิจัยและบริการวิชาการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช.

หน่วยงาน	ปีงบประมาณที่รับเรื่องไว้ตรวจสอบเบื้องต้น			รวมเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น (เรื่อง)	ร้อยละของเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น (100%)
	2565	2566	2567		
ส่วนกลาง	46	45	34	125	19.62
พื้นที่ภาค 1	17	9	13	39	6.12
พื้นที่ภาค 2	14	14	6	34	5.34
พื้นที่ภาค 3	24	37	25	86	13.50
พื้นที่ภาค 4	35	26	27	88	13.82
พื้นที่ภาค 5	25	22	15	62	9.74
พื้นที่ภาค 6	19	24	12	55	8.63
พื้นที่ภาค 7	12	12	17	41	6.43
พื้นที่ภาค 8	23	21	21	65	10.20
พื้นที่ภาค 9	14	17	11	42	6.60
รวม				637	100

จากข้อมูลสถิติเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบน ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567) รวมจำนวนทั้งสิ้น 637 เรื่อง โดยเรื่องส่วนใหญ่อยู่ในส่วนกลาง จำนวน 125 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.62 รองลงมา คือ ในเขตพื้นที่ภาค 4 จำนวน 88 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.82 และในเขตพื้นที่ภาค 3 จำนวน 86 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.50 สำหรับพื้นที่ที่มีเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น จำนวนน้อยที่สุด คือ พื้นที่ภาค 7 จำนวน 41 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.43

3. การจำแนกสถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบนให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ ตามหน่วยงานที่ถูกร้องเรียน

จากการศึกษาข้อมูลสถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบน ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567) สามารถจำแนกหน่วยงาน (กระทรวง หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ สำนักงานในสังกัดรัฐสภา ส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง/ทบวง ส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ที่ถูกร้องเรียนจากมากไปหาน้อย สรุปได้ดังนี้

ที่	หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	จำนวนเรื่อง	หมายเหตุ
1	หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	267	
2	กระทรวงมหาดไทย	84	
3	ส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ , สำนักงานพระพุทธศาสนา)	60	
4	กระทรวงศึกษาธิการ	46	
5	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	28	
6	กระทรวงการคลัง	22	
7	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	19	
8	กระทรวงคมนาคม	16	
9	กระทรวงสาธารณสุข	13	
10	กระทรวงยุติธรรม	13	
11	ส่วนราชการที่ไม่สังกัดกระทรวง/ทบวง (สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด)	9	
12	กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	9	
13	กระทรวงกลาโหม	9	
14	สำนักงานในสังกัดรัฐสภา	9	
15	สำนักนายกรัฐมนตรี	8	
16	หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ	7	
17	กระทรวงอุตสาหกรรม	3	
18	กระทรวงพาณิชย์	3	
19	กระทรวงพลังงาน	2	
20	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	2	
21	กระทรวงแรงงาน	2	
22	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	2	
23	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	1	
24	กระทรวงวัฒนธรรม	1	
25	ไม่ระบุหน่วยงาน	2	
	รวม	637	

จากข้อมูลสถิติเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบนให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ จำแนกตามหน่วยงานที่ถูกร้องเรียน จะเห็นว่าหน่วยงานองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น มีสถิติจำนวนเรื่องกล่าวหาร้องเรียนกรณีเรียกรับสินบนให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ มากที่สุด จำนวน 267 เรื่อง รองลงมาคือ กระทรวงมหาดไทย จำนวน 84 เรื่อง และส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ , สำนักงานพระพุทธศาสนา) จำนวน 60 เรื่องทั้งนี้ ไม่ปรากฏข้อมูลสถิติเรื่องตรวจสอบเบื้องต้นในส่วนของการตรวจการต่างประเทศ

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจำนวนสถิติคดีในส่วนหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เปรียบเทียบกับจำนวนหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ จำนวน 7,850 หน่วยงาน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 76 แห่ง เทศบาล จำนวน 2,469 แห่ง (เทศบาลตำบล จำนวน 2,247 แห่ง เทศบาลเมือง จำนวน 192 แห่ง เทศบาลนคร จำนวน 30 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,303 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) จำนวน 2 แห่ง (เว็บไซต์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สืบค้น ณ วันที่ 19 เมษายน 2567) จะเห็นว่า การที่หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถิติจำนวนเรื่องกล่าวหาร้องเรียนสูงสุด แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนหน่วยงานที่มีจำนวนมาก ย่อมอาจส่งผลให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานมีจำนวนมากเช่นกัน ทั้งในส่วนผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น รวมถึงข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดการกล่าวหาร้องเรียนเรื่องการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นจำนวนมากกว่าหน่วยงานประเภทอื่น

4. การจำแนกสถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบนให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ ของหน่วยงานระดับกรมหรือเทียบเท่า

จากการศึกษาข้อมูลสถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบนให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567) สามารถจำแนกกรณีส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่า ที่มีจำนวนคดีร้องเรียนสูงสุด 5 ลำดับแรก สรุปได้ดังนี้

ที่	หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	จำนวนเรื่อง	หมายเหตุ
1	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	58	
2	กรมการปกครอง	41	
3	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	36	
4	กรมชลประทาน	14	
5	กรมที่ดิน	14	

กรณีส่วนราชการระดับกรมหรือเทียบเท่า ที่มีจำนวนคดีร้องเรียนสูงสุด 5 ลำดับแรก เรียงตามลำดับ ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมชลประทาน และกรมที่ดิน เมื่อพิจารณาใน 3 ลำดับแรก จะเห็นว่าเป็นหน่วยงานที่มีส่วนราชการในสังกัดจำนวนมากและเป็นหน่วยงานที่มีส่วนราชการกระจายตัวไปในพื้นที่รายภาคและรายจังหวัดทั่วประเทศ ประกอบกับเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจอำนาจหน้าที่สัมผัสใกล้ชิดกับประชาชน ทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านความมั่นคงความสงบสุขของประเทศ และด้านการศึกษา รวมถึงมีเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานอยู่เป็นจำนวนมาก จึงย่อมเป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีคดีร้องเรียนมาก

5. การจำแนกสถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบนให้ ขอให้ หรือ รับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ ของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลสถิติข้อมูลเรื่องตรวจสอบเบื้องต้น กรณีเรียกรับสินบน ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2567) สามารถจำแนกหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถูกร้องเรียนจากมากไปหาน้อย สรุปได้ ดังนี้

ที่	หน่วยงานที่ถูกร้องเรียน	จำนวนหน่วยงาน (แห่ง)	จำนวนคดี (เรื่อง)
1	องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	5,303	153
2	เทศบาลตำบล	2,247	70
3	เทศบาลเมือง	192	17
4	เทศบาลนคร	30	9
5	กรุงเทพมหานคร (๕๐ เขต)	1	9
6	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	76	8
7	เมืองพัทยา	1	1
	รวม	7,850	267

เมื่อพิจารณาจำนวนหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง กับจำนวนสถิติคดีของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเห็นว่า การฟ้องร้องการบริหารส่วนตำบล มีสถิติจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน สูงสุด (จำนวน 153 เรื่อง) แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนหน่วยงานที่มีจำนวนมาก (จำนวน 5,303 แห่ง) หรือกรณีของเทศบาลตำบล ซึ่งมีสถิติจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนเป็นอันดับสอง (จำนวน 70 เรื่อง) นั้น แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนหน่วยงานที่มีจำนวนมากเช่นกัน (จำนวน 2,247 แห่ง) ย่อมอาจส่งผลให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานมีจำนวนมากเช่นกัน ทั้งในส่วนผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น รวมถึงข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดการกล่าวหา ร้องเรียน เรื่อง การกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นจำนวนมากกว่าหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทอื่น

2.1.2 ข้อมูลความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันของภาคเอกชน

ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันจากภาคธุรกิจ พ.ศ. 2563 - 2564 ของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) พบว่า กิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่

1. การขอใบอนุญาตก่อสร้าง/ตัดแปลง/รื้อถอนอาคาร
2. การขอใบอนุญาตทำงานในประเทศ สำหรับต่างชาติ
3. การขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน/ขยายโรงงาน

4. การนำเข้าสินค้า
5. การยื่นภาษี
6. การยื่นภาษีป้ายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
7. กระบวนการขนส่งสินค้า
8. การขอคืนภาษี
9. การขออนุมัติรายงาน EIA/EHIA
10. การขอใบอนุญาตสะสม/จำหน่าย/ผลิตอาหาร

The Top Ten Riskiest Activities

Numbers of companies that list these activities as high risk for corruption (2020-2021)

Data was collected from the risk assessment document submitted by 249 companies during 2020-2021.

ที่มา : ตารางประเมินความเสี่ยงด้านคอร์รัปชัน พ.ศ. 2563 - 2564

ประมวลผลโดย : แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC)

2.1.3 มาตรการ ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

จากข้อมูลกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนสูงสุด 10 อันดับแรก จากการประมวลผลของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักมาตรการเชิงรุกและนวัตกรรม ได้มีการจัดทำมาตรการ ข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 แล้ว จำนวน 6 เรื่อง ดังนี้

กิจกรรมที่มีความเสี่ยง	ชื่อมาตรการ/ข้อเสนอแนะ	สถานการณ์ดำเนินการ
การขอใบอนุญาตก่อสร้าง/ดัดแปลง/รื้อถอนอาคาร	มาตรการป้องกันการทุจริตเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตก่อสร้างอาคาร	คณะรัฐมนตรีรับทราบ 24 กันยายน 2567 (มอบหมายกระทรวงมหาดไทย) / ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทยอยู่ระหว่างจัดทำความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี
การขออนุญาตทำงานในประเทศสำหรับต่างชาติ	มาตรการป้องกันการทุจริตในกระบวนการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ	คณะรัฐมนตรีรับทราบ 5 พฤศจิกายน 2567 (มอบหมายกระทรวงแรงงาน)
การขออนุญาตประกอบกิจการโรงงาน/ขยายโรงงาน	(ร่าง) มาตรการป้องกันการทุจริตเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตก่อสร้างโรงงาน	อยู่ระหว่างศึกษาเพิ่มเติม/ปรับปรุงแก้ไขตามมติคณะกรรมการอำนวยการฯ
การนำเข้าสินค้า	(ร่าง) ข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริตการนำเข้าซากสัตว์	อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อจัดทำร่างข้อเสนอแนะในชั้นคณะกรรมการฯ
การยื่นภาษี	-	-
การยื่นภาษีป้ายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง	-	-
กระบวนการขนส่งสินค้า	-	-
การขอคืนภาษี	มาตรการเพื่อป้องกันการทุจริตในการคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม	คณะรัฐมนตรีรับทราบ 6 ธันวาคม 2565 (มอบหมายกระทรวงการคลัง) / คณะกรรมการ ป.ป.ช. รับทราบมติครม. เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2567 (อยู่ระหว่างการติดตามผลการดำเนินการ)
การขออนุมัติรายงาน EIA/EHIA	ข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันการทุจริตในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA)	คณะรัฐมนตรีรับทราบ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
การขอใบอนุญาตสะสม/จำหน่าย/ผลิตอาหาร	-	-

ที่มา : สำนักมาตรการเชิงรุกและนวัตกรรม สำนักงาน ป.ป.ช. (ข้อมูล ณ วันที่ 24 ธันวาคม 2567)

2.1.4 ข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(1) โครงการวิจัย “การจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของบริษัทข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย”

สำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักวิจัยและบริการวิชาการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้จัดทำโครงการวิจัยการจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของบริษัทข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างบริษัทข้ามชาติและบริษัทสัญชาติไทย พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.50) รับรู้สถานการณ์การให้และเรียกรับสินบนในกระบวนการลงทุนในประเทศไทย เมื่อพิจารณาตามสัญชาติบริษัท พบว่า บริษัทข้ามชาติรับรู้ข้อมูลสถานการณ์การให้และเรียกรับสินบนในประเทศไทย ร้อยละ 63.26 และไม่รับรู้ ร้อยละ 36.74 ส่วนบริษัทสัญชาติไทยรับรู้ข้อมูลสถานการณ์การให้และเรียกรับสินบน ร้อยละ 79.44 และไม่รับรู้ ร้อยละ 20.56 เมื่อพิจารณาเป็นภาคธุรกิจพบว่า ภาคธุรกิจบริการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.31 รองลงมาเป็นภาคธุรกิจการผลิต (ร้อยละ 57.89) และภาคธุรกิจก่อสร้าง (ร้อยละ 53.68) โดยผู้ประกอบธุรกิจมีความเห็นว่าปัญหาการติดสินบนมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและการประกอบธุรกิจอยู่ที่ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 (ระดับมาก) และผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.5) มีความเห็นว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการให้และเรียกรับสินบนในภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID - 19 ส่งผลให้กระบวนการอนุมัติ อนุญาตมีความล่าช้าและคั่งค้าง จึงเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ประกอบการมีการเจรจาต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้วยการจ่ายสินบนเพื่อแลกกับความรวดเร็วในการอนุมัติอนุญาต รวมถึงยังมีหน่วยงานภาครัฐบางแห่งขอซื้อใบเสร็จจากโรงแรมเพื่อนำไปเบิกจ่ายจากหน่วยงานต้นสังกัดโดยไม่มีการใช้บริการจริง เพื่อนำเงินส่วนนั้นเก็บไว้เป็นของตนเอง ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์การให้และเรียกรับสินบนในกระบวนการลงทุนในประเทศไทยผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (ร้อยละ 71.80) รองลงมาเป็นคำบอกเล่าจากคนรู้จัก (ร้อยละ 55.20) สื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 53.30) และประสบการณ์จากตนเอง (ร้อยละ 34.70) โดยมีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเพียงร้อยละ 3.60 ที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการให้และเรียกรับสินบนจากสื่อสังคมออนไลน์และสื่อสิ่งพิมพ์ของสำนักงาน ป.ป.ช. ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจมีความแตกต่างกับกลุ่มสมาคมภาคธุรกิจเอกชน กล่าวคือ กลุ่มของนักลงทุนและผู้ประกอบการจะรับรู้ข้อมูลผ่านทางสื่อต่าง ๆ และคำบอกเล่าของคนรู้จัก โดยข้อมูลที่ได้รับส่วนใหญ่จะเป็นข่าวสารการให้และเรียกรับสินบนที่เกิดขึ้นในกระบวนการประกอบธุรกิจในประเทศไทย แต่จะไม่รับรู้ข้อมูลรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการแก้ไขและป้องกันการติดสินบนมากนัก เนื่องจากการประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ประสบกับการติดสินบนมาโดยตลอด จึงไม่มีความสนใจที่จะติดตามรายละเอียดของข้อมูลด้านการป้องกันการติดสินบนเท่าที่ควร ขณะเดียวกันในมุมมองของสมาคมภาคธุรกิจเอกชน จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านของสถานการณ์การติดสินบนจากนักธุรกิจและองค์กรต่อต้านการทุจริต รวมถึงยังรับรู้ข้อมูลโดยละเอียดของมาตรการต่อต้านการติดสินบนและยังมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรต่อต้านการทุจริตของประเทศไทยในการดำเนินการเพื่อต่อต้านการติดสินบนในภาคธุรกิจ

นอกจากนี้ ดัชนีชี้วัดการทุจริตที่สามารถสะท้อนถึงสถานการณ์การทุจริตและการติดสินบนในกระบวนการลงทุนและประกอบธุรกิจในประเทศไทย คือ ดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ที่สะท้อนว่าประเทศยังคงมีการทุจริตและการติดสินบน รวมถึงค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์การทุจริตในช่วงเวลาที่แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทำการสำรวจ

หากในช่วงเวลานั้นมีข้อมูลข่าวสารในเชิงลบ ผู้ตอบแบบสำรวจก็จะให้ข้อมูลในเชิงลบ ส่งผลให้ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย (CPI) น้อย แต่หากทำการสำรวจในช่วงเวลาที่ข้อมูลข่าวสารด้านการทุจริตลดลงและหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส หรือเป็นข้อมูลในเชิงบวก จะทำให้ผู้ตอบแบบสำรวจ มีทัศนคติที่ดีขึ้นแล้วให้ข้อมูลในเชิงบวก ส่งผลให้ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยดีขึ้น อย่างไรก็ตามจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบริษัทข้ามชาติและผู้แทนบริษัทสัญชาติไทย พบว่า ผู้แทนภาคธุรกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากถึงร้อยละ 72.10 ไม่รู้จักดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) มีเพียงร้อยละ 27.90 ที่รู้จักดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) โดยมีผู้แทนบริษัทข้ามชาติร้อยละ 28.81 และผู้แทนบริษัทสัญชาติไทยร้อยละ 35.92 ที่รู้จักดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) จากกลุ่มตัวอย่างบริษัทข้ามชาติและบริษัทสัญชาติไทยที่รู้จักดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) มีผลต่อการตัดสินใจการลงทุนหรือประกอบธุรกิจในประเทศไทยอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 58.70)

โดยงานวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะที่สำคัญที่ส่งผลในการแก้ไขปัญหาการติดสินบน ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทยควรลดอำนาจการใช้ดุลยพินิจเจ้าหน้าที่รัฐ โดยกำหนดแนวปฏิบัติและกรอบระยะเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจน การพิจารณาทบทวนลดการอนุมัติอนุญาตที่ไม่จำเป็นและล้าสมัย จัดให้มีบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) การนำระบบดิจิทัลและระบบออนไลน์มาใช้ในกระบวนการดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบ รวมทั้งการถ่ายโอนภารกิจการอนุมัติอนุญาตของหน่วยงานภาครัฐบางประเภทที่เป็นกิจวัตรประจำวัน (Routine) ให้หน่วยงานภาคเอกชน โดยหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้กำกับดูแลให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่กำหนด องค์กรต่อต้านการทุจริตควรสร้างเครือข่ายภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาและป้องกันการติดสินบนผ่านทางสมาคมธุรกิจเอกชน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปัญหาและนำไปสู่การกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม²

(2) แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลคู่สัญญาหน่วยงานของรัฐ

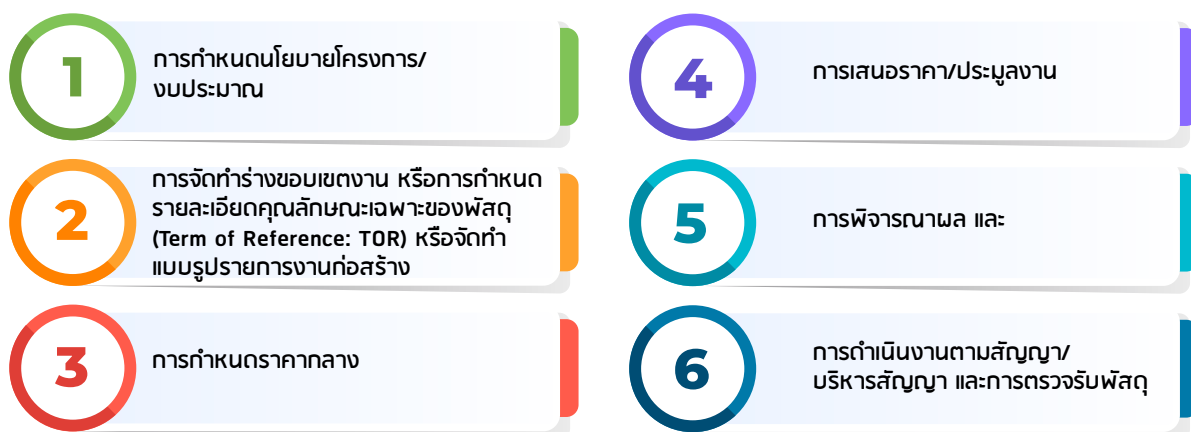
ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล ได้จัดกิจกรรมการถอดบทเรียนแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลคู่สัญญาหน่วยงานของรัฐ จำนวน 3 ครั้ง โดยมีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ภาคเอกชนที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ จำแนกตามประเภทคู่สัญญา ได้แก่ ครั้งที่ 1 ภาคการผลิต ครั้งที่ 2 ภาคการค้าและบริการ และครั้งที่ 3 ภาคก่อสร้าง

ในกระบวนการถอดบทเรียนมีการแบ่งกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อถอดบทเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ขั้นตอน กระบวนการที่ภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐและมีความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริต 2) สภาพปัญหา ข้อเท็จจริง ความเสี่ยงต่อการทุจริตในแต่ละขั้นตอน 3) สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา และ 4) ข้อเสนอแนะและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการทุจริต

จากการถอดบทเรียนได้ผลสรุปขั้นตอน/กระบวนการที่ภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริต ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

² โครงการวิจัย “การจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของบริษัทข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย” จัดทำโดย สำนักวิจัยและบริการวิชาการด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช.

แผนภาพ : ขั้นตอนกระบวนการที่ภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริต

โดยสรุป ดังนี้

1. ขั้นตอนการกำหนดนโยบายโครงการ งบประมาณ

ในขั้นตอนการกำหนดนโยบายโครงการ งบประมาณ พบสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อการทุจริตอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้

1) ฝ่ายการเมืองใช้กลไกของภาครัฐดำเนินโครงการตามนโยบายที่ได้หาเสียงไว้ โดยเรียกกันว่า “นโยบายประชานิยม” ซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการดำเนินนโยบายมีทั้งคะแนนเสียงและเม็ดเงินที่รั่วไหลจากโครงการที่หลั่งไหลเข้าสู่กลุ่มเครือข่ายของตน โดยบางโครงการ บางนโยบายอาจเข้าข่าย “การทุจริตเชิงนโยบาย” ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของรัฐบาลหรือของรัฐมนตรี

2) นักธุรกิจที่สนับสนุนทางการเมืองผลักดันให้รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐกำหนดนโยบายอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อจะได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางธุรกิจของตน

3) นักธุรกิจผลักดันให้หน่วยงานของรัฐจัดสรรหรือตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตนเพื่อให้ตนมีโอกาสได้เข้าเป็นคู่สัญญา หรือเพื่อประโยชน์ในทางธุรกิจของตนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายโครงการหรืองบประมาณ มีเจตนาที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง ไม่มีความเป็นกลาง การกำหนดนโยบายหรืองบประมาณแบบล็อกสเปค (Lock Spec)

4) บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายหรืองบประมาณของโครงการ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายหรืองบประมาณโครงการ

5) กระบวนการกำหนดนโยบายโครงการหรืองบประมาณ มีความซับซ้อนทั้งในแง่รายละเอียดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และในแง่ของการนำนโยบายลงไปสู่ภาคปฏิบัติ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ ซึ่งขัดกับหลักการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6) มีการแบ่งซื้อแบ่งจ้างโดยมิชอบ มีการจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี มีการแบ่งงบประมาณให้วงเงินน้อยไม่เกิน 500,000 บาท เพื่อให้มีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจในการเลือกผู้รับจ้าง โดยใช้วิธีเฉพาะเจาะจง

7) ได้ผู้รับจ้างคุณสมบัติไม่สอดคล้องกับโครงการ

มีสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) บุคคล

1.1) นักการเมือง ผลักดันนโยบายหรือผลักดันให้หน่วยงานรัฐจัดสรรงบประมาณโครงการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจกลุ่มตนเองหรือพวกพ้อง หรือตอบแทนบุญคุณนักธุรกิจผู้สนับสนุนทางการเมือง โดยผลักดันนโยบายโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อนายทุน และนักการเมืองบางคนเป็นนักธุรกิจที่ผันตัวมาเล่นการเมือง จึงผลักดันนโยบาย/โครงการที่เอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจกลุ่มของตนเอง

1.2) ภาคเอกชนสนับสนุนทางการเมืองเพื่อหวังผลทางธุรกิจ และเกิดการสร้างประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างนักการเมืองและภาคเอกชนด้วยการสนับสนุนกลุ่มทุนด้วยการกำหนดนโยบายโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อนายทุน และได้โอกาสในการประกอบธุรกิจด้วยนโยบายของรัฐโดยออกมาเป็นกฎหมายทำให้เกิดตลาดผูกขาด (Monopoly)

1.3) เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้บริหารระดับสูง หรือผู้มีอำนาจหน่วยงานรัฐใช้อำนาจในการแทรกแซงการกำหนดนโยบาย โครงการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้อง

2) ระบบงาน/กระบวนการ

2.1) หน่วยงานรัฐเร่งรีบเบิกจ่ายงบประมาณทำให้ขาดการวิเคราะห์โครงการ

2.2) หน่วยงานรัฐมีงบประมาณเหลือ จึงต้องรีบกำหนดโครงการขึ้นมารองรับเพื่อให้มีการเบิกจ่ายงบประมาณให้ได้ตามเป้าหมาย

2.3) การกำหนดนโยบายหรืองบประมาณ มีการกำหนดรายละเอียดด้านราคา หรือการกำหนดรายละเอียดหรือคุณสมบัติแบบล็อกสเปค (Lock Spec) เพื่อกีดกันหรือเอื้อประโยชน์ ซึ่งหมายถึงการกำหนดคุณลักษณะสิ่งของให้ใกล้เคียงกับยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง หรือระบุยี่ห้อสิ่งของที่จะซื้อเจาะจง ซึ่งมีผลเป็นการกีดกันหรือไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

2.4) กระบวนการกำหนดนโยบาย โครงการ หรืองบประมาณ มีความซับซ้อน การกำหนดโครงการหรืองบประมาณบางกรณีถูกกำหนดล่วงหน้าเป็นเวลา 2 ปี การปรับเปลี่ยนรัฐบาล มีผลกระทบ ต่อความต่อเนื่องของโครงการ ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุ ซึ่งขัดกับหลักการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) ช่องโหว่ของกฎหมาย

3.1) เจ้าหน้าที่ของรัฐทำการแบ่งซื้อแบ่งจ้าง โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย ในการกำหนดนโยบาย โครงการ หรืองบประมาณ เช่น มาตรา 56 (2) (ข) แห่งพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ที่ระบุว่า การจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่มีการผลิต จำหน่าย ก่อสร้าง หรือให้บริการทั่วไป และมีวงเงินในการจัดซื้อจัดจ้างครั้งหนึ่งไม่เกินวงเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้ใช้วิธีเฉพาะเจาะจงได้ และกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 กำหนดวงเงินการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุโดยวิธีเฉพาะเจาะจงวงเงิน การจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่ทำข้อตกลงเป็นหนังสือ และวงเงินการจัดซื้อจัดจ้างในการแต่งตั้งผู้ตรวจรับพัสดุ พ.ศ. 2560 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2560 ข้อ 1 การจัดซื้อจัดจ้างสินค้า งานบริการ หรืองานก่อสร้าง หรือให้บริการทั่วไป และมีวงเงินในการจัดซื้อจัดจ้างครั้งหนึ่งไม่เกิน 500,000 บาท ให้ใช้วิธีเฉพาะเจาะจง ซึ่งไม่ทำให้เกิดการแข่งขัน

3.2) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ขาดความรู้ความเข้าใจ มีส่วนในการจัดทำกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง ส่งผลต่อกฎหมายที่มีผลใช้บังคับออกไปมีช่องว่าง เปิดโอกาสให้นักการเมืองหรือ

ข้าราชการในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอาศัยช่องว่างดังกล่าวในการกำหนดโครงการหรืองบประมาณที่มีลักษณะที่เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง

2. การจัดทำร่างขอบเขตของงาน หรือการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ (Term of Reference: TOR) หรือจัดทำแบบรูปรายการงานก่อสร้าง

ขั้นตอนการจัดทำร่างขอบเขตของงาน (Term of Reference : TOR) หรือการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุหรือจัดทำแบบรูปรายการงานก่อสร้าง พบสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อการทุจริตอย่างน้อย 10 ประการ ดังนี้

1) ข้อกำหนดและขอบเขตการจ้าง (TOR) ไม่ชัดเจน มีความคลุมเครือ สร้างภาระเกินความจำเป็น หรือกฎหมายเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างยังมีช่องว่าง

2) กำหนดรายละเอียดคุณลักษณะของวัสดุครุภัณฑ์ที่จะจัดซื้อหรือที่จะต้องใช้ในการให้ตรงตามผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใด ทั้งที่คุณลักษณะดังกล่าวสามารถหาได้จากผู้ประกอบการทั่วไปที่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณลักษณะดังกล่าวได้เช่นกัน

3) กำหนดร่างขอบเขตงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง เนื่องจากการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของงานหรือพัสดุที่ต้องอาศัยผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าแบบเฉพาะราย เพื่อให้หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการสามารถคัดเลือกผู้ประกอบการรายที่ต้องการได้โดยตรง แต่ในความเป็นจริงเป็นลักษณะสินค้าที่สามารถหาได้จากผู้ประกอบการทั่วไป

4) กำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้มีสิทธิยื่นข้อเสนอประมาณงานเพื่อต้องการเอื้อให้ผู้ประกอบการรายนั้นเข้ามาเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานภาครัฐ โดยกีดกันผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติเทียบเท่ากันไม่ให้เข้าร่วมแข่งขันเสนอราคาในโครงการได้ เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับผลงาน มูลค่าผลงาน ระยะเวลา ผลงาน การเป็นตัวแทนจำหน่าย การขึ้นทะเบียนเป็นผู้รับเหมาของหน่วยงานต่าง ๆ การกำหนดความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เครื่องจักรกล ผลประกอบการมีกำไร เป็นต้น

5) กำหนดเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอที่เอื้อประโยชน์ ไม่เป็นธรรมให้แก่ผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใดและกีดกันผู้ประกอบการรายอื่น นอกจากหลักเกณฑ์การเสนอราคาต่ำที่สุดซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ประกอบการที่เข้าแข่งขันเสนอราคาแล้ว คือ หลักเกณฑ์การให้คะแนนทางเทคนิค เกณฑ์การให้คะแนนเชิงคุณภาพ (Price Performance) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่เปิดโอกาสให้คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในขั้นตอนดังกล่าว สามารถใช้ดุลยพินิจโดยมีขอบประกอบการพิจารณาได้

6) กรณีอ้างความจำเป็นเร่งด่วน/กรณีพิเศษ/มีความซับซ้อนที่เป็นเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการแข่งขันราคา

7) คณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบจัดทำร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างและกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอ มีส่วนได้ส่วนเสียหรือได้รับผลประโยชน์ส่วนตนจากผู้ประกอบการบางรายที่ให้สินบนแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว จึงกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องต่อการพิจารณาคัดเลือกผู้ประกอบการรายนั้นให้เข้ามาเป็นคู่สัญญาโครงการของรัฐได้โดยสะดวกถือเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างกัน

8) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลการกำหนดร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างไปยังผู้ประกอบการยังไม่ทั่วถึง และบางโครงการมีระยะเวลาการ

เผยแพร่ไปยังไม่เพียงพอต่อการเข้าไปศึกษาหาข้อมูลดังกล่าว เพื่อประกอบการเข้าร่วมแข่งขันเสนอราคา ในโครงการที่ผู้ประกอบการให้ความสนใจ

9) ได้ผู้รับจ้างคุณสมบัติไม่สอดคล้องกับโครงการ

10) การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการประเมินโครงการ

มีสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) บุคคล

1.1) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำร่างขอบเขตงาน (Term of Reference : TOR) ของหน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้างขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดคุณสมบัติผู้รับจ้าง ผู้จัดทำ TOR ไม่มีประสบการณ์หรือความเข้าใจโดยตรงในเรื่องการกำหนดคุณสมบัติผู้รับจ้าง มักจะกำหนด ในลักษณะกว้างและระบุคุณสมบัติผู้รับจ้างเป็นเพียงนิติบุคคลที่มีประสบการณ์และผลงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ซึ่งวิธีการกำหนดคุณสมบัติเช่นนี้ ทำให้ขาดการชี้ชัดถึงลักษณะความชำนาญพิเศษที่จำเป็นในการรับจ้างดำเนิน โครงการ จึงได้ผู้รับจ้างไม่ตรงกับความต้องการของผู้ว่าจ้าง

1.2) คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการไม่มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ สาธารณะตามภารกิจของหน่วยงาน มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเอื้อต่อผลประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการภาครัฐ โดยไม่ปฏิบัติตามหลักกฎหมายและระเบียบให้ถูกต้อง การกระทำการทุจริตดังกล่าว เป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐสูญเสีย งบประมาณเป็นจำนวนมาก ผลงานที่เกิดขึ้นไม่มีความคุ้มค่า ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ประกอบการดังกล่าว จะดำเนินการถอนทุนคืน โดยดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก

1.3) ผู้ประกอบการภาคเอกชนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และระเบียบกฎหมาย ที่กำหนดไว้ มีการให้สินบนและผลประโยชน์จูงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ดำเนินการในขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเปิดโอกาสให้ได้เข้าไปแสวงหาประโยชน์จากงบประมาณของรัฐได้อย่างสะดวก โดยปราศจากการตรวจสอบ

2) ระบบงาน/กระบวนการ

2.1) มีการลือคสเปคคุณสมบัติของผู้เสนอราคาและคุณสมบัติทางเทคนิค เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง หรือเพื่อจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีคุณสมบัติในการเข้าประมูล เพื่อให้ ง่ายต่อการสมยอมการเสนอราคา (ฮั้วประมูล) และเป็นการกีดกันผู้แข่งขันรายอื่น ๆ

2.2) กระบวนการการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการ กำหนดรายละเอียดร่างขอบเขตของงานหรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างของโครงการไม่มีความโปร่งใสในการตรวจสอบการมีส่วนได้ส่วนเสียของคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการร่วมกับ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าว

2.3) ไม่มีการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องมาตรฐานความเป็นกลาง ของร่างขอบเขตของงานหรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างของโครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม

2.4) การมีผลประโยชน์ทับซ้อน โดยเป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับ ผลประโยชน์ส่วนตัว และผลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือการกระทำหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม

3) กฎหมาย

3.1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างยังมีช่องว่างเกี่ยวกับการบังคับใช้โดยเปิดโอกาสให้นักการเมืองหรือข้าราชการในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาศัยช่องว่างดังกล่าวในการกำหนดโครงการหรืองบประมาณที่มีลักษณะเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง

3.2) การอาศัยช่องว่างทางกฎหมายในการกำหนดร่างขอบเขตงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างให้สอดคล้องกับการจัดซื้อจัดจ้างวิธีเฉพาะเจาะจงกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะของวัสดุครุภัณฑ์ที่จะซื้อหรือที่จะต้องใช้ในการให้ตรงตามผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใด (ล๊อคสเปค) และกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้มีสิทธิยื่นข้อเสนอประมูลงานเพื่อต้องการเอื้อให้กับผู้ประกอบการรายนั้น ในการเข้ามาเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการสามารถคัดเลือกผู้ประกอบการรายที่ต้องการได้โดยตรง

3. การกำหนดราคากลาง

ในขั้นตอนการกำหนดราคากลาง พบสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อการทุจริตอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1) การกำหนดราคากลางที่สูงกว่าความเป็นจริงโดยบุคลากรทั้งหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องร่วมกันเสนอราคาสินค้าที่มีราคาสูงเกินราคาสินค้าปกติตามท้องตลาด เพื่อให้มีการจัดทำราคากลางที่สูงกว่าสินค้าตามท้องตลาดปกติ แต่สินค้าดังกล่าวกลับไม่มีประสิทธิภาพในการใช้งานและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้นำไปใช้งาน

2) การกำหนดราคากลางที่ไม่สอดคล้องกับราคาตลาดปัจจุบัน เป็นราคากลางประจำปีส่งผลให้ผู้รับจ้างลดต้นทุน โดยการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน บางครั้งกำหนดราคาต่ำเกินไปจนไม่สามารถดำเนินงานได้จริง จึงนำไปสู่การกำหนดราคากลางที่ต่ำหรือสูงเกินไปจากราคาจริงในท้องตลาด

3) การกำหนดคุณสมบัติของสินค้าเพิ่มเติมโดยไม่จำเป็น เพื่อให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่มีการกำหนดราคากลางที่มีการสำรวจขึ้นทะเบียนไว้ อันนำไปสู่การกำหนดราคากลางที่มีราคาสูงกว่าปกติด้วยตนเอง

4) การเปิดเผยข้อมูลการเสนอราคาของผู้ร่วมเสนอราคารายอื่นให้แก่ผู้ประกอบการรายที่ต้องการให้เป็นผู้ชนะการเสนอการรับทราบข้อมูลราคาของผู้ประกอบการรายอื่นล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ประกอบการรายนั้น สามารถเสนอราคาที่ต่ำกว่าผู้ประกอบการทุกราย

5) การสืบราคากลางที่เป็นเท็จทำให้การกำหนดราคากลางไม่เป็นไปตามราคาท้องตลาดในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยใช้วิธีคือให้ผู้ประกอบการจัดหาคู่แข่งจากผู้ประกอบการรายอื่นมาให้ จากนั้นเจ้าหน้าที่จะนำราคาที่เสนอมาทั้งหมดไปจัดทำราคากลางด้วยตนเองต่อไป หรือเจ้าหน้าที่ขอใบเสนอราคาจากผู้ประกอบการรายเดิมโดยไม่สืบราคาจากท้องตลาดในปัจจุบัน หรือเจ้าหน้าที่เลือกสืบราคากลางเฉพาะสินค้าของผู้ประกอบการรายที่ต้องการในจำนวนเพียงน้อยรายและกำหนดราคาด้วยตนเองเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการบางราย ส่งผลให้มีจำนวนการขึ้นทะเบียนบัญชีผู้ค้า (Vendor List) มีจำนวนน้อยเกินไป และราคากลางที่ได้มาไม่มีความเป็นกลางและมีมาตรฐานอย่างแท้จริง

6) การนำราคากลางเดิมที่เคยได้รับการเสนอราคาจากผู้รับเหมาทั้งหมดในโครงการเดิมที่ถูกยกเลิกการเสนอราคาไปแล้ว มากำหนดเป็นราคากลางสำหรับนำเสนอเพื่อดำเนินการประมูลใหม่อีกครั้ง

ซึ่งการกระทำดังกล่าวไม่ได้สะท้อนราคาตามสภาพความเป็นจริงในท้องตลาดและไม่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายใหม่ที่ต้องการเสนอราคาในโครงการได้เข้าร่วมแข่งขันด้วย

มีสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตอย่างน้อย 4 ประการ ดังนี้

1) บุคคล

1.1) เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการกำหนดราคากลางขาดความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ของตนเอง โดยเรียกรับสินบนจากผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นผู้เสนอให้สินบนและผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าว เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทุจริตในกระบวนการดังกล่าวและเอื้อผลประโยชน์ต่างตอบแทนแก่ผู้ประกอบการให้เป็นผู้ชนะการเสนอราคาโครงการ รวมทั้งการละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนด หรือดำเนินงานโดยขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาศัยความสะดวกในการจัดทำราคากลางด้วยวิธีการนำราคากลางที่เป็นเท็จจากการไม่ดำเนินการสืบราคาสินค้าในปัจจุบันตามท้องตลาด เพื่อนำไปจัดทำราคากลางของสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด

1.2) ผู้ประกอบการที่ต้องการเป็นคู่สัญญาในโครงการหน่วยงานของรัฐเสนอให้สินบนและผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้องค์กรของตนเองได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ชนะการเสนอราคา โดยเริ่มจากผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ของรัฐตกลงทำการจัดซื้อจัดจ้างระหว่างกัน จากนั้นจึงดำเนินการในกระบวนการเพื่อให้ผู้ประกอบการเป็นผู้ชนะการเสนอราคา เช่น การให้ผู้ประกอบการรายนั้น เป็นผู้จัดหาใบเสนอราคาคู่เทียบทุกรายด้วยตนเอง การเปิดเผยข้อมูลเสนอราคากลางให้ผู้ประกอบการรายนั้นทราบ เพื่อจะได้นำเสนอราคาที่ใกล้เคียงมากที่สุด

2) ระบบงาน/กระบวนการ

2.1) ไม่มีการกำหนดแนวทางการตรวจสอบข้อเท็จจริงของการสืบราคาเพิ่มเติมในการจัดทำราคากลางว่าดำเนินการเป็นไปด้วยความถูกต้องหรือไม่ กรณีสินค้าหรือสิ่งก่อสร้างหรือวัสดุบางประเภทไม่มีฐานข้อมูลราคาอ้างอิงของพัสดุที่กรมบัญชีกลางจัดทำ หรือราคามาตรฐานที่สำนักงบประมาณหรือหน่วยงานกลางอื่นไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องอาจดำเนินการไม่ถูกต้องโดยใช้ดุลยพินิจในการจัดทำราคากลางที่ไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง เช่น สืบราคาที่เป็นเท็จ ไม่ได้มาจากการสืบราคาจากตลาดอย่างแท้จริง หรือการจัดทำราคากลางสูงกว่าความเป็นจริงตามท้องตลาด เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว

2.2) การสืบราคาเพื่อจัดทำราคากลางจากผู้ประกอบการรายเดิม ส่งผลให้จำนวนการขึ้นทะเบียนของผู้ประกอบการ เพื่อประกอบการดำเนินการสืบราคากลางมีจำนวนน้อยเกินไปไม่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายใหม่ได้เข้าร่วมการแข่งขันเสนอราคา ส่งผลให้บางกรณีหน่วยงานอาจได้ผู้ประกอบการที่ชนะการประมูลจากการเสนอราคาต่ำที่สุด แต่ไม่สามารถดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีการพัฒนาตนเองเพราะถือว่ามีความคุ้นเคยกับการดำเนินงานของหน่วยงานมาก่อนแล้ว

3) ช่องโหว่ของกฎหมาย

การจัดทำราคากลางโดยเฉพาะการสืบราคาสินค้าจากท้องตลาดเพิ่มเติมกรณีสินค้าหรือสิ่งก่อสร้างหรือวัสดุบางประเภทไม่มีฐานข้อมูลราคาอ้างอิงของพัสดุที่กรมบัญชีกลางจัดทำหรือราคามาตรฐานที่สำนักงบประมาณหรือหน่วยงานกลางอื่นไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือเป็นช่องว่างของกฎหมายที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดทำราคากลางโดยใช้ดุลยพินิจหรือเจตนา

ดำเนินการไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง รวมทั้งอาศัยความสะดวกในการจัดทำราคากลาง โดยนำราคากลางเดิมจากผู้ประกอบการที่เคยเสนอราคานำมาจัดทำเป็นราคากลางและไม่หาข้อมูลเปรียบเทียบกับราคาสินค้าในปัจจุบันตามท้องตลาด หรือจัดทำราคากลางโดยไม่ได้สืบราคาตามที่กฎหมายให้ดำเนินการ หรือกำหนดราคากลางของสินค้าที่สูงกว่าท้องตลาดโดยทั่วไป

4. การเสนอราคา/ประมูลงาน

ขั้นตอนการเสนอราคา ประมูลงาน พบสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อการทุจริตอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้

1) ฮั้วประมูลหรือสมยอมเสนอราคาร่วมกับผู้ประกอบการรายอื่นให้ดำเนินการยื่นเสนอราคาเป็นเพียงคู่เทียบในการเสนอราคาเท่านั้น โดยมีเจตนาให้ผู้ประกอบการอีกรายหนึ่งที่ได้ตกลงกันไว้เป็นผู้ชนะในการแข่งขันเสนอราคาดังกล่าว ซึ่งผู้ประกอบการที่สมยอมเสนอราคาจะดำเนินการยื่นเสนอราคา โดยไม่ได้รับการคัดเลือก เช่น เสนอเอกสารที่ไม่เป็นสาระสำคัญเพื่อให้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติเข้าร่วมการ เสนอราคา ปลอมแปลงเอกสารเสนอราคาเป็นเท็จเพื่อเอื้อประโยชน์ เพื่อให้ผู้ประกอบการที่คัดเลือกไว้แล้วได้รับการคัดเลือก รวมถึงลักษณะของการทุจริตนี้คือการขัดขวางการแข่งขันอย่างเป็นธรรม กล่าวคือ การที่ผู้ยื่นข้อเสนอรายหนึ่งหรือหลายรายกระทำการอย่างใด ๆ อันเป็นการขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรค หรือไม่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในการเสนอราคาหรือยื่นข้อเสนอต่อหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะกระทำโดยการสมยอมกันหรือโดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ เรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน หรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด หรือใช้กำลังประทุษร้าย หรือข่มขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือแสดงเอกสารอันเป็นเท็จหรือส่อว่ากระทำการทุจริตอื่นใดในการเสนอราคา ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาประโยชน์ในระหว่างผู้ยื่นข้อเสนอด้วยกัน หรือเพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้ยื่นข้อเสนอรายหนึ่งรายใดเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐนั้น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อให้เกิดความได้เปรียบหน่วยงานของรัฐโดยมิใช่เป็นไปในทางการประกอบธุรกิจปกติโดยมีกรณีตัวอย่างดังต่อไปนี้

2) ผู้ประกอบการบางรายไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการประกวดราคา การสอบราคาโครงการของหน่วยงานรัฐในบางโครงการที่ให้ความสนใจได้ เนื่องจากมีการปกปิดข้อมูลประกาศ การจัดซื้อจัดจ้าง ไม่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่อย่างทั่วถึง การประชาสัมพันธ์เปิดเผยข้อมูลประกาศให้ผู้ประกอบการยื่นเสนอราคาโครงการมีระยะเวลาที่จำกัดหรือน้อยเกินไป ส่งผลให้ผู้ประกอบการที่สนใจไม่สามารถเตรียมข้อมูลยื่นเสนอราคาได้ทันตามกำหนดการ

3) การอ้างกรณีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดทำโครงการทั้งที่ในความเป็นจริงไม่ได้เป็นไปตามกรณีดังกล่าว เพื่อให้หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการสามารถใช้วิธีการจัดซื้อจัดจ้างแบบคัดเลือก หรือเฉพาะเจาะจงในการใช้ดุลยพินิจคัดเลือกผู้ประกอบการได้โดยตรง โดยหลีกเลี่ยงการใช้วิธีการประกาศ เชิญชวนทั่วไปในการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่สนใจเข้ามาเสนอราคาในโครงการได้โดยไม่จำกัดจำนวน

4) หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการใช้ดุลยพินิจกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติม โดยนำหลักเกณฑ์ประเมินคุณภาพ (Price Performance) มาประกอบการพิจารณาคัดเลือกผู้ประกอบการในการเสนอราคา โดยอ้างกรณีพิเศษที่มีความซับซ้อนในการจัดทำโครงการทั้งที่ในความเป็นจริงไม่ได้เป็นไปตามกรณีดังกล่าว

5) การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐลักลอบเปิดเผยข้อมูลราคากลางให้แก่เอกชนบางราย หรือการเลือกผู้ชนะก่อนที่จะมีการประกวดราคาอย่างเป็นทางการ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง เห็นว่า ยังขาดความโปร่งใสขาดความเป็นธรรม มีการกำหนดผู้เสนอราคาไว้อยู่แล้ว หรือมีการดำเนินการทำงานก่อนมีการประมูล

6) การที่เอกชนเป็นเจ้าของกิจการรายเดียวแต่มีหลายบริษัท ได้ทำการยื่นประมูล พร้อมกัน และมีเพียงบริษัทเดียวในกลุ่มบริษัทเหล่านั้นที่เอกสารครบถ้วนและได้มีการตกลงกับเจ้าหน้าที่ไว้ก่อนแล้ว

7) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง มีรายละเอียดที่ก่อให้เกิดความสับสน ต่อผู้เสนอราคา รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างมีความสลับซับซ้อน รวมถึงความไม่ซื่อสัตย์ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

มีสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) บุคคล

1.1) เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ประกอบการต้องการเอื้อประโยชน์ต่างตอบแทน ซึ่งกันและกัน โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องใช้อำนาจหน้าที่ของตนในการช่วยเหลือผู้ประกอบการ เช่น การปกปิดข้อมูลประกาศการเสนอราคาให้ผู้ประกอบการรายอื่นรับทราบและเข้าร่วมการแข่งขันเสนอราคา ให้อยู่ในวงจำกัดหรือน้อยที่สุด รวมทั้งการใช้ดุลยพินิจของตนในการพิจารณาวิธีการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นแบบ คัดเลือกหรือเฉพาะเจาะจง พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพ (Price Performance) แก่ผู้ประกอบการเพิ่มเติมเพื่อลดการรับรู้และการแข่งขันเสนอราคาจากผู้ประกอบการรายอื่น และในส่วนของผู้ประกอบการ ได้จัดหาผู้ประกอบการรายอื่นที่ได้ตกลงฮั้วประมูลและสมยอมเสนอราคากันเรียบร้อยแล้วให้เข้าร่วมเสนอราคา เป็นคู่เทียบให้ครบถ้วนตามเกณฑ์การประเมินเพื่อขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

1.2) เจ้าหน้าที่ของรัฐนำข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอราคาไปเปิดเผยให้ภาคเอกชน ได้ทราบ โดยแสวงหาผลประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว รวมถึงการกำหนดผู้ชนะการประกวดราคาไว้ ตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าหน้าที่และการแอบนำข้อมูลไปแสวงหา ผลประโยชน์กับผู้ประกอบการ รวมถึงปัญหาการขาดความรู้ความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการ จัดซื้อจัดจ้างตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560

1.3) ภาคเอกชน เกิดจากการที่เอกชนบางรายเป็นเจ้าของกิจการหลายกิจการ ได้ดำเนินการเสนอราคาและเกิดการสมยอมในการเสนอราคากับทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยมีพฤติกรรม เช่น การไม่ยื่นเอกสารที่สำคัญโดยมีเจตนาที่ไม่ต้องการให้บริษัทใดบริษัทหนึ่งไม่ได้รับการคัดเลือก รวมถึงการมี ประโยชน์ร่วมกันระหว่างบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่เข้ายื่นข้อเสนอในการจัดซื้อจัดจ้างต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจการของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลอื่นที่เข้ายื่นข้อเสนอใน คราวเดียวกัน

2) ระบบงาน/กระบวนการ

2.1) ขั้นตอนการกำหนดวิธีการจัดซื้อจัดจ้างให้เป็นแบบคัดเลือก หรือเฉพาะ เจาะจง หรือการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพเพิ่มเติมประกอบการพิจารณาคัดเลือกผู้ประกอบการ โดยมีเจตนา เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลยพินิจในการคัดเลือกผู้ประกอบการที่ตกลงเอื้อประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งเป็น กระบวนการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงการทุจริตจากการใช้ดุลยพินิจ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ได้ดำเนินการตกลง ระหว่างกันไว้ล่วงหน้าและมีการเตรียมการทุกอย่างไว้เรียบร้อยแล้วก่อนเตรียมการเสนอราคาจัดซื้อจัดจ้าง

2.2) มีระยะเวลาเตรียมเอกสารน้อยไป การเสนอราคามีการแข่งขันน้อย ผู้รับจ้างน้อยราย เนื่องจากเกิดจากการกีดกันในขั้นตอนกำหนดคุณสมบัติ

2.3) หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้างมีผู้ประกอบการ ร้านค้า หรือบริษัทที่ต้องการจัดซื้อจัดจ้างด้วยอยู่แล้ว แต่เปิดโอกาสให้เสนอราคา ประมูลงาน เพื่อให้กระบวนการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น

3) กฎหมาย

การกำหนดประเภทวิธีการจัดซื้อจัดจ้างและเกณฑ์การประเมินเพิ่มเติมให้สามารถใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการคัดเลือกผู้ประกอบการเข้าร่วมเป็นคู่สัญญาโครงการ ถือเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ยังไม่สามารถกำหนดแนวทางการป้องกันการทุจริตจากการใช้เจตนาที่ต้องการเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการได้อย่างชัดเจนเพียงพอ

5. การพิจารณาผล

ในขั้นตอนการพิจารณาผล พบสภาพปัญหาที่เป็นความเสี่ยงต่อการทุจริตอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1) การพิจารณาผลการเสนอราคาโครงการไม่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม เนื่องจากการแต่งตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างไม่มีความโปร่งใส ขาดการตรวจสอบความเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องในการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางตรงหรือทางอ้อมของคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกับผู้ประกอบการที่เป็นผู้ชนะการเสนอราคา มีการใช้ดุลยพินิจที่ไม่เป็นกลางเอื้อประโยชน์ ได้ในหลายขั้นตอน เช่น การกำหนดนโยบาย การจัดทำร่างขอบเขตงาน การจัดทำราคากลาง หรือให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการดังกล่าว

2) หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการหรือคณะกรรมการคัดเลือกหรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ เช่น การประกาศผลการคัดเลือกล่าช้า การแต่งตั้งให้บุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือบริหารสัญญา

3) มีการดำเนินการในบางขั้นตอนหรือถูกแทรกแซงจากการใช้อำนาจของข้าราชการระดับสูงหรือนักการเมืองผู้มีอิทธิพลที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องหรือผู้เสนอราคา บางรายทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการรายอื่น

4) คณะกรรมการคัดเลือกผู้ชนะการเสนอราคาที่ไม่มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่จำเป็นในการพิจารณาสินค้าหรือบริการที่จัดซื้อจัดจ้างของโครงการ

5) หน่วยงานรัฐผูกขาดร้านค้าหรือผู้ประกอบการแค่เพียงรายเดียว

6) ผู้บริหารหน่วยงาน ผู้มีอำนาจอนุมัติโครงการใช้ผู้แทนในการจัดตั้งบริษัทร้านค้าเพื่อรับงานของหน่วยงานที่ตนเองมีอำนาจ

7) ผู้ชนะการประมูลเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมกับเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้างในครั้งนั้น ๆ

มีสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) บุคคล

1.1) คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ขาดความรับผิดชอบและขัดต่อมาตรฐานทางจริยธรรมของข้าราชการ ทำให้มีการกระทำที่ไม่โปร่งใสและเป็นธรรม

1.2) ข้าราชการระดับสูงหรือนักการเมืองใช้อิทธิพลแทรกแซงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงาน เพื่อตอบแทนหรือรับผลประโยชน์ดังกล่าว โดยไม่คำนึงถึงหน้าที่ของตนเองที่ต้องรักษาผลประโยชน์สูงสุดให้แก่รัฐและประชาชน

1.3) คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการพิจารณาคัดเลือกสินค้าหรือบริการที่จัดซื้อจัดจ้างของโครงการส่งผลให้การใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดประโยชน์แก่โครงการของรัฐได้อย่างแท้จริง รวมไปถึงการขาดความรอบคอบในการพิจารณาไม่ได้พิจารณาคุณสมบัติราคาอย่างรอบคอบเลือกราคาต่ำไม่คำนึงถึงคุณภาพงาน

1.4) การเข้าไปมีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวข้องของผู้ประมุขกับเจ้าหน้าที่รัฐ ส่งผลต่อการพิจารณา การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลที่ไม่มีความเป็นกลาง การกำหนดเกณฑ์การพิจารณาเพื่อเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่ขาดความซื่อสัตย์สุจริตแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น

1.5) เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจใช้ดุลยพินิจไม่เป็นกลางในการทำงานหรือกรรมการแต่ละคนมีดุลยพินิจไม่เหมือนกัน อาจทำให้มีการพูดคุยกับผู้ประกอบการบางรายก่อน ทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลาง ไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2) ระบบงาน/กระบวนการ

การคัดเลือกคณะกรรมการพิจารณาผู้ชนะการเสนอราคา มีการแต่งตั้งจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ประกอบการ โดยไม่มีกระบวนการตรวจสอบความสัมพันธ์ของหน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการและผู้ประกอบการทำให้เกิดการทับซ้อนของผลประโยชน์ รวมทั้งการคัดเลือกคณะกรรมการ โดยไม่คำนึงถึงความรู้ความเชี่ยวชาญที่จำเป็นต่อการพิจารณาสินค้าหรือบริการที่จัดซื้อจัดจ้างของโครงการ

3) ช่องโหว่ของกฎหมาย

การไม่ดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่ออาศัยเป็นช่องทางในการเอื้อประโยชน์ในการกระทำการทุจริตหรือการใช้ช่องโหว่ของกฎหมายกระทำการทุจริต เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกผู้ประกอบการให้เป็นผู้ชนะการเสนอราคาเป็นคณะกรรมการหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุหรือบริหารสัญญาโครงการซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ทับซ้อนกันของคณะกรรมการและดำเนินการไม่โปร่งใส

6. การดำเนินงานตามสัญญา/บริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ

ในขั้นตอนการดำเนินงานตามสัญญา/บริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ พบสภาพปัญหาความเสี่ยงต่อการทุจริตอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้

1) ควบคุมงานไม่ถูกต้อง ตรวจรับงานเท็จ ไม่เป็นไปตามแบบ ไม่ได้มาตรฐาน ทั้งนี้กรณีการควบคุมงานไม่ถูกต้อง ตรวจรับงานเท็จ ไม่เป็นไปตามแบบ ไม่ได้มาตรฐานเป็นลักษณะการทุจริตที่พบมากที่สุดในกระบวนการหลังการจัดซื้อจัดจ้าง โดยการควบคุมงานไม่ถูกต้อง หรือไม่มาควบคุมดูแลกำกับหรือตรวจสอบให้ตรงกับข้อกำหนดในสัญญา ทำให้งานที่ตรวจรับไม่เป็นไปตามแบบ เพราะผู้รับจ้างมักจะลดคุณภาพของงาน เช่น ลดความหนาของคอนกรีต ลดคุณภาพของเหล็ก หรือลดจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานก็จะทำให้ได้ของไม่ครบ

2) ทำงานไม่ถูกต้องครบถ้วนตามสัญญา เช่น ไม่ถูกต้องตามแบบแปลน มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญาโดยมิชอบหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่คู่สัญญา เช่น แก้ไขแบบแปลน แบบรูปรายการละเอียดเงื่อนไขการให้สิทธิประโยชน์ ขยายระยะเวลาสัญญา งด ลดค่าปรับโดยมิชอบ เป็นต้น

3) คุณภาพงานไม่ได้มาตรฐาน คนตรวจรับงานไม่มีความรู้เรื่องงานที่ตรวจ ไม่ได้ตรวจรับงานอย่างจริงจังในเรื่องคุณภาพ โดยตรวจตามหน้าที่ ตรวจตามขั้นตอน เพื่อส่งมอบงาน จึงทำให้งานไม่ได้คุณภาพตามที่ตกลงกันได้ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานรัฐและอาจเป็นช่องทางที่นำไปสู่การทุจริตโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้

4) การแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับพัสดุที่มีหน้าที่บริหารสัญญาแต่ละโครงการไม่มีความโปร่งใสและเหมาะสม โดยอาจเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ประกอบการที่ชนะการเสนอราคาโครงการหรืออาจเป็นคณะกรรมการที่ดำรงตำแหน่งในส่วนงานจัดซื้อจัดจ้างในกระบวนการก่อนหน้า เช่น คณะกรรมการพิจารณาผลประกวดราคา

5) เจ้าหน้าที่รัฐเรียกรับเงินทอน เบิกจ่ายเงินล่าช้าเพื่อหวังเงินทอนเป็นเหตุให้ผู้รับจ้างได้รับความเสียหาย

6) มาตรการเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของรัฐบาลให้หน่วยรับงบประมาณพิจารณากำหนดระยะเวลาการส่งมอบงานให้รวดเร็วขึ้น เพื่อให้ทันการเบิกจ่ายภายในเดือนกันยายน 2567 โดยรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะแบบรูปรายการสิ่งก่อสร้างยังไม่เรียบร้อย แต่หน่วยงานต้องการให้เกิดงานก่อน เพื่อให้มีการเบิกจ่ายงบประมาณตามที่กำหนด ทำให้งานที่ทำการออกมาจึงไม่ได้คุณภาพ

มีสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการทุจริตอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1) บุคคล

1.1) การขาดความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในการบริหารสัญญาและตรวจรับพัสดุของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบ เนื่องจากสินค้าพัสดุหรือกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ของโลกอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะงานเชิงเทคนิคและที่เกี่ยวข้องกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญในการพิจารณาคุณลักษณะของสินค้าพัสดุหรือกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวประกอบกับการศึกษากฎหมาย ระเบียบและกฎกระทรวงที่มีการพัฒนาและปรับปรุงในงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน

1.2) คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เรียกรับผลประโยชน์จากภาคเอกชน ดำเนินการโดยมีเจตนาต้องการเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องผู้ประกอบการหรือผู้มีอิทธิพลที่ให้ผลประโยชน์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะตามภารกิจของหน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อตอบสนองต่อสินบนและผลประโยชน์ที่ได้รับโดยอาศัยหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองกระทำการทุจริตดังกล่าว

2) ระบบงาน/กระบวนการ

2.1) การกำหนดรายละเอียดของข้อกำหนดและขอบเขตการจ้าง (TOR) ที่ไม่ชัดเจน การที่ข้อกำหนดหลังจากการลงนามในสัญญาแล้วแก้ไขรายละเอียดไม่ได้ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการตามสัญญาที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง รวมถึงการล่าช้าของบริษัทใดบริษัทหนึ่งซึ่งมีผลกระทบต่อการ

ส่งมอบงานที่ล่าช้า หรือกรณีมีการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดและขอบเขตการจ้าง (TOR) ภายหลัง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความเหมาะสมของบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบข้อกำหนดและขอบเขตการจ้าง (TOR)

2.2) กระบวนการบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุเป็นลักษณะการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ประกอบการให้เป็นไปตามขอบเขตงานภายใต้สัญญาที่กำหนดไว้ หากคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบกระบวนการดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางที่กำหนด โดยกระทำการที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการที่ต้องการแสวงหาประโยชน์จากการเป็นคู่สัญญาของรัฐ ด้วยการให้ความช่วยเหลือในการกระทำการทุจริต ได้แก่ การจัดทำเอกสารเป็นเท็จ การแก้ไขสัญญาทำให้รัฐเสียเปรียบ มีช่องว่างในสัญญาที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลยพินิจเพื่อเอื้อประโยชน์ การควบคุมงานตรวจรับงานไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามแบบมาตรฐาน หรือกรณีที่ผู้ประกอบการดำเนินการลดคุณภาพของสินค้าไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีความรู้และความเชี่ยวชาญหรือรู้ไม่เท่าทันการกระทำการทุจริตของผู้ประกอบการในการตรวจสอบลักษณะของสินค้าพัสดุ หรืองานดังกล่าว ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐสูญเสียประโยชน์ทางราชการ ไม่มีความคุ้มค่า และไม่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลจากการจัดซื้อจัดจ้างดังกล่าว

2.3) ขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินของเจ้าของโครงการมีความยุ่งยากและล่าช้าทำให้เกิดผลกระทบกับสภาพคล่องของผู้รับงาน

3) กฎหมาย

การบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ มีการกำหนดกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางการดำเนินงานในกระบวนการดังกล่าว แต่อาจมีบางกรณีที่ต้องอาศัยดุลยพินิจในการพิจารณา เนื่องจากกฎหมายยังไม่สามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนได้ในทุกกรณี

จากช่องว่างทางกฎหมายที่เปิดโอกาสให้หน่วยงานของรัฐสามารถใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาคัดเลือกเหตุผลในการบอกเลิกสัญญาและการพิจารณาแก้ไขสัญญาโครงการได้ตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน หากหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์โปร่งใสแต่กลับดำเนินการด้วยเจตนาต้องการเอื้อประโยชน์ส่วนตนโดยกระทำการทุจริตแล้วอ้างเหตุผลให้สอดคล้องกับกฎหมายข้างต้นโดยไม่สมควร ส่งผลให้หน่วยงานรัฐได้รับความเสียหายจากการทุจริตดังกล่าว

ข้อเสนอแนะและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการทุจริต

จากการถอดบทเรียน ได้ข้อเสนอแนะและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการทุจริตดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1) หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกนโยบายและบังคับใช้กฎหมาย

1.1) กรมบัญชีกลางควรจัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big Data) ผ่านระบบแพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดขอบเขตของงาน (TOR) หรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างของโครงการหลากหลายประเภท รวมทั้งสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดครบถ้วน เพื่อเป็นทางเลือกในการจัดซื้อสินค้าและบริการตามมาตรฐาน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานกลางสำหรับการตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดขอบเขตของงาน (TOR) หรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างของโครงการของหน่วยงานรัฐที่จัดทำขึ้น โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการตรวจสอบข้อมูลได้จากระบบดังกล่าว

1.2) กรมบัญชีกลางควรมีการใช้เทคโนโลยีหรือแพลตฟอร์มที่สามารถตรวจสอบผลการพิจารณาหรือร่างขอบเขตงาน (Term of Reference: TOR) ได้ ทั้งนี้ เพื่อเกิดการพัฒนาในการแข่งขันต่อไป รวมไปถึงการผลักดันให้มีการกำหนดกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญในขั้นตอนการพิจารณาผลเพื่อลดข้อผิดพลาดอีกด้วย

1.3) กรมบัญชีกลางควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ (Infrastructure Transparency Initiative : CoST) และเว็บไซต์ CoST Thailand และพัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ภาคประชาสังคมสามารถเข้าไปดูและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ โดยเน้นเรื่องการเปิดเผยข้อมูลงานก่อสร้างที่ให้ประชาชนสามารถติดตามโครงการก่อสร้างภาครัฐได้ทุกขั้นตอนและเป็นข้อมูลปัจจุบันที่ถูกต้องและรวดเร็ว โดยอาจนำแนวปฏิบัติของประเทศไทยที่มีระบบการติดตามโครงการก่อสร้างที่ดี เช่น ระบบ: Application of Seoul Metropolitan Government's Clean Construction System (CCS) : project management information system (PMIS) ระบบการติดตามโครงการก่อสร้างของสาธารณรัฐเกาหลี เป็นต้น มาเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาโครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐของประเทศไทย และเว็บไซต์ CoST Thailand

1.4) กรมบัญชีกลางควรกำหนดนโยบายและมาตรฐานกลางให้ผู้ประกอบการต้องจัดทำการสำรวจคุณภาพสินค้า (Quality Survey) เพื่อประกอบการเสนอราคาการทำการากลางที่สมเหตุสมผลเสนอราคาอย่างตรงไปตรงมา และมีมาตรการบังคับใช้อย่างจริงจังและเข้มงวด

1.5) กรมบัญชีกลางควรกำหนดมาตรฐานกลาง หรือพัฒนาแนวทางในการตรวจสอบความสัมพันธ์ของการมีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและผู้ประกอบเพื่อป้องกันการเอื้อประโยชน์ รวมทั้งควรตรวจสอบคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้ประกอบการให้เป็นผู้ชนะการเสนอราคาก่อนดำรงตำแหน่งว่ามีคุณสมบัติและมีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เสนอราคาหรือไม่ และบูรณาการความร่วมมือและสนับสนุนเครือข่ายภาคเอกชน เช่น องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในการตรวจสอบการมีประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ยื่นข้อเสนอทุกรายว่าเป็นผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือไม่

1.6) กรมบัญชีกลางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดกฎเกณฑ์การเสนอราคาแต่ละท้องถิ่นให้ชัดเจนเหมาะสม รวมถึงกำหนดนโยบายที่ทุกฝ่ายสามารถทราบราคากลางและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม มีการพัฒนาระบบการเสนอราคา มีการลดการใช้ดุลยพินิจรวมถึงการลดวงเงินในการกำหนดแบบเฉพาะเจาะจง

1.7) สำนักงาน ป.ป.ช. และองค์กรที่มีส่วนในการกำกับดูแลจริยธรรมนักการเมือง ควรร่วมส่งเสริมให้นักการเมืองมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทการเป็นนักการเมืองที่ดีตามมาตรฐานจริยธรรม และปราศจากการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม และพัฒนาระบบฐานข้อมูลประวัติบุคคลของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง ขณะดำรงตำแหน่ง และหลังพ้นจากตำแหน่ง เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบความเชื่อมโยงทางผลประโยชน์ เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการควบคุมและกำกับทางจริยธรรมด้วยกลไกของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาโดยสมาชิก

1.8) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อปรับปรุงมาตรการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบายให้เท่าทันสถานการณ์ และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.9) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง และสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistle Blowing)

1.10) สำนักงานประมาณ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในฐานะที่เป็นกรรมการและฝ่ายเลขานุการร่วมในคณะกรรมการพิจารณาคำของบประมาณประจำปี ควรเพิ่มระดับความเข้มข้นในการกลั่นกรองนโยบาย โครงการในคำขอประมาณประจำปีของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ให้การพิจารณาจัดสรรงบประมาณในนโยบาย และโครงการต่าง ๆ เป็นไปอย่างคุ้มค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.11) กรมบัญชีกลางในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับใช้ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และกฎหมายลำดับรองที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นไปในทิศทางที่ไม่เอื้อให้กับผู้มีอำนาจในการจัดซื้อจัดจ้าง ลดการใช้ดุลยพินิจเพื่อลดช่องว่างของการใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด

1.12) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้าง และภาคเอกชนที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับกฎหมายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 เป็นต้น

2) หน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการจัดซื้อจัดจ้าง

2.1) ควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้และประสบการณ์ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างจากหน่วยงานภายนอกทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้เข้าร่วมตรวจสอบข้อมูลการดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการที่เป็นคู่สัญญาได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เช่น คณะกรรมการจัดทำข้อกำหนดและขอบเขตการจ้าง (TOR) ที่สามารถกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุหรือจัดทำรูปแบบรายการงานก่อสร้างได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมโดยไม่ถือคสเปคหรือไม่ดำเนินการที่ผิดกฎหมาย เพื่อเปิดโอกาสสำหรับผู้รับจ้างที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาดำเนินการและสามารถแข่งขันได้จริง รวมทั้งการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในการติดตามตรวจสอบการบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุในการดำเนินงานของผู้ประกอบการที่เป็นคู่สัญญาให้ถูกต้องตามข้อมูลขอบเขตงานภายใต้สัญญาของโครงการตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง เช่น การกำหนดงวดการจ่ายเงินให้สอดคล้องกับงาน การเบิกจ่ายเงินตามงวดงาน เพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2) คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามกฎหมายระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยดำเนินการภายใต้หลักความคุ้มค่า โปร่งใส เป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และตรวจสอบได้ และไม่ใช้ดุลยพินิจที่เป็นไปในทางทุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้องของตนเอง รวมทั้งหน่วยงานควรดำเนินการตรวจสอบหรือแสดงเจตนาความโปร่งใสในประเด็นการมีส่วนได้ส่วนเสียหรือการมีความสัมพันธ์ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้แทนหน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการ ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เข้าร่วมเสนอราคาเข้าร่วมโครงการ เพื่อป้องกันการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ก่อนการเข้าร่วมการเสนอราคาโครงการ

2.3) ควรจัดอบรมเสริมสร้างความรู้ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบโครงการ และคณะกรรมการที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการให้เกิดความตระหนักและเข้าใจในองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เหมาะสมกับระดับความรับผิดชอบตามภารกิจของตำแหน่งเจ้าหน้าที่ และต้องดำเนินการติดตามประเมินความรู้ของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง โดยอาจจะกำหนดเป็นตัวชี้วัดประกอบการประเมินผลงานด้วย เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะให้เกิดแก่บุคลากรภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

2.4) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมและตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐได้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานและความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่น การจัดทำประชาพิจารณ์การจัดทำรายละเอียดร่างขอบเขตของงานหรือคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้างของโครงการ (TOR) เพื่อเป็นกระบวนการช่วยสร้างความเท่าเทียมให้กับผู้เข้าประมูลให้สามารถตรวจสอบเงื่อนไขเอกสารร่างขอบเขตงาน (TOR) ในกรณีที่เงื่อนไขไม่ชัดเจนหรือเอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รวมถึงสามารถยื่นคำร้องเพื่อแก้ไขคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุของร่างขอบเขตงาน (TOR) ได้ และเพิ่มระยะเวลาการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลร่างขอบเขตงาน (TOR) ให้มากขึ้น เพื่อให้การตรวจสอบมีความโปร่งใสและเป็นธรรม และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือนวัตกรรม AI (Artificial Intelligence:) มาพัฒนาและปรับใช้ในการดำเนินงานของหน่วยงานให้เกิดความมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น

2.5) หน่วยงานของรัฐต้องมีความเป็นธรรมสามารถตอบข้อสงสัยหรือชี้แจงได้ รวมถึงการระบุเกณฑ์การให้คะแนนและเหตุผลที่ชัดเจน รวมทั้งต้องเปิดเผยข้อมูล และแสดงขั้นตอนการใช้ดุลยพินิจที่ตรวจสอบได้ และชี้แจงผลการพิจารณาโดยละเอียด สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น รวมถึงการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่โปร่งใส มีความเป็นกลาง มีบทลงโทษที่ชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายที่มีลักษณะเป็นการลดการใช้ดุลยพินิจ รวมไปถึงการกำหนดกรรมการ (ผู้เชี่ยวชาญ) ซึ่งมาจากบุคคลภายนอก เช่น ผู้แทนจากกรมบัญชีกลางเข้าร่วมตรวจสอบหลักฐาน จะทำให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างได้

3) หน่วยงานภาคเอกชนที่เข้าร่วมเป็นคู่สัญญาโครงการของรัฐ

3.1) ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำร่างขอบเขตงาน (Term of Reference: TOR) ต้องประเมินศักยภาพของหน่วยงานให้สอดคล้องกับขอบเขตงาน มีส่วนร่วมในการตรวจสอบสังเกตการณ์และแสดงความคิดเห็นต่อการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อช่วยตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินงานการกำหนดราคากลางผู้ประกอบการต้องให้ข้อมูลราคาที่เป็นจริงเพื่อสะท้อนราคาสินค้าในปัจจุบัน ทำให้หน่วยงานรัฐสามารถจัดทำราคากลางได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับราคาท้องตลาด การเสนอราคาหรือประมูลงานต้องไม่กระทำการจูงใจไม่ให้คนอื่นยื่นเสนอ

ราคาแข่งขันกับตนเอง การพิจารณาผลหากผู้ประกอบการพบการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถดำเนินการขออุทธรณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ตามช่องทางที่กฎหมายกำหนดไว้ ส่วนการบริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขอบเขตงาน มีการบริหารงานที่ดีสามารถดำเนินงานได้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดในสัญญา และไม่ก่อให้เกิดการทึงงาน

3.2) ควรปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำความผิด ในการสมยอมการเสนอราคาร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ต่างตอบแทน ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียงบประมาณแผ่นดิน เป็นจำนวนมาก โดยปราศจากความคุ้มค่าและผลงานที่ได้รับไม่มีประสิทธิภาพ และส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการที่กระทำการทุจริตต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เพื่อขจัดใช้ความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้นตามไปด้วย

3.3) ควรมีการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายหรือสมาคมวิชาชีพในแต่ละประเภทธุรกิจ เพื่อร่วมมือกันพัฒนาและยกระดับบรรษัทภิบาล โดยการสร้างมาตรการควบคุมภายในองค์กรเพื่อป้องกันการทุจริต และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมและกำกับดูแลให้มีการแข่งขันทางธุรกิจที่เป็นธรรม ผ่านทางกลไกของเครือข่ายหรือสมาคมวิชาชีพแต่ละประเภทธุรกิจ³

(3) โครงการศึกษาเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์ จากการอนุญาตโดยใช้อำนาจรัฐ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการศึกษาเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์จากการอนุญาตโดยใช้อำนาจรัฐ จากการศึกษาสรุปได้ว่า สาเหตุที่ยังมีการแสวงหาประโยชน์จากการอนุญาตของเจ้าหน้าที่รัฐมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

ประการแรก การที่ไม่มีหน่วยงานอิสระเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตนั้น

ประการที่สอง การที่เจ้าหน้าที่รัฐอาศัยช่องที่กฎหมายว่าด้วยการอนุญาตนั้น ให้อำนาจไว้โดยกว้างขวางเพื่อให้สามารถใช้ได้ครอบคลุมทุกกรณี

ประการที่สาม ศาลปกครองไทยไม่แสดงบทบาทในการเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตเท่าที่ควร

ประการสุดท้าย กฎหมายที่มีโทษทางอาญาตลอดจนการดำเนินการทางวินัยยังไม่ครอบคลุมทุกกรณี

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แม้จะมีกฎหมายหลายฉบับในปัจจุบันใช้บังคับเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการแสวงหาผลประโยชน์จากการอนุญาตของเจ้าหน้าที่รัฐได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ให้อำนาจในการพิจารณาอนุญาต ซึ่งมีอยู่จำนวนมากนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ถ้อยบัญญัติบางส่วนให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐกว้างขวางมาก ทั้งนี้เพราะเหตุที่ผู้บัญญัติกฎหมายประสงค์จะให้บทกฎหมายนั้นใช้ได้ครอบคลุมและมีให้เกิดอุปสรรคในการใช้กฎหมายบังคับเป็นรายกรณี ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้การใช้อำนาจตามอำเภอใจเพื่อพิจารณาอนุญาตมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้อย่างมาก นอกจากนี้ ศาลปกครองไทยในปัจจุบันมักจะไม่ได้เข้าไปก้าวล่วงตรวจสอบการใช้ดุลพินิจซึ่งเป็นขอบเขตของการพิจารณาซึ่งเป็นข้อพิจารณาเฉพาะทางหรือทางเทคนิคได้

³ คู่มือแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลคู่สัญญาหน่วยงานของรัฐ จัดทำโดย สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล สำนักงาน ป.ป.ช.

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้การแสวงหาผลประโยชน์จึงยังคงมีอยู่แม้กระทั่งในกรณีที่ผู้ประกอบการขออนุญาตถูกต้องทุกประการก็ตาม ซึ่งทำให้การรับผลประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบเกิดขึ้นอยู่ไม่ขาดสายในรูปของสินน้ำใจ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นยังพบอีกว่าการให้ผลประโยชน์ในปัจจุบันมีการพัฒนาจากการให้เงินสินบนกันโดยตรง เป็นการให้ประโยชน์อย่างอื่นทั้งที่คำนวณเป็นตัวเงินได้ (เช่น การให้ใช้บริการในกิจการค้าโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย) และที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ (เช่น การพาสาวสวยไปให้เจ้าหน้าที่ร่วมหลับนอนด้วย) นอกจากนี้ ยังมีการใช้วิธีที่แนบเนียนไปกว่าเดิม เช่น อดีตเจ้าหน้าที่ระดับสูงมาเป็นทีปรึกษาและโน้มน้าวเจ้าหน้าที่ซึ่งเคยเป็นผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อประโยชน์ของผู้ประกอบการ และยังพบอีกว่าเจ้าหน้าที่ไม่กลัวเกรงกรณีที่ศาลปกครองเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง เพราะเมื่อศาลเพิกถอนก็เพียงแต่ทำคำสั่งเสียใหม่ให้ถูกต้องไม่มีโทษทางวินัยแต่อย่างใด ทำให้ยังคงมีช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ได้และไม่เกรงกลัวต่อสภาพบังคับในทางปกครอง ประการต่อมา ผู้วิจัยค้นพบแนวปฏิบัติที่ดีว่าหน่วยงานบางหน่วยงานใช้ระบบเทคโนโลยีหรืออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยทำให้เกิดความโปร่งใสยิ่งขึ้นในการปฏิบัติงาน

ในบริบทของการทุจริตเกี่ยวกับการกำกับดูแลนั้น การทุจริตมักเกี่ยวกับการให้สินบนเพื่อประโยชน์ในการออกใบอนุญาต โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การจ่ายเงินเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. การจ่ายเงินเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจดุลยพินิจเพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้ให้สินบน
3. การจ่ายเงินเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำของรัฐบางประการซึ่งก่อผลร้ายให้กับผู้ให้สินบน
4. การจ่ายเงินเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ

จากประเภทของการทุจริตในการกำกับดูแลแล้วมาวิเคราะห์โอกาสการทุจริตในกระบวนการออกใบอนุญาตจะสามารถกล่าวได้ว่า การเสนอให้ผลประโยชน์เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่เป็นคุณกับผู้เสนอให้ผลประโยชน์สามารถเกิดขึ้นได้เพื่อจูงใจในกรณีดังต่อไปนี้

1. ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาออกใบอนุญาตทั้งที่เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องออกใบอนุญาตให้อยู่แล้ว เช่น กรณีที่ผู้ประกอบการได้ยื่นเอกสารครบถ้วนและไม่มีข้อห้ามการสร้างและ/หรือประกอบกิจการโรงงาน แต่ประการใด
2. ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาออกใบอนุญาตทั้งที่ไม่สามารถกระทำได้นอกจากยื่นเอกสารไม่ครบถ้วนหรือมีกฎหมายห้ามสร้างและประกอบกิจการโรงงาน เช่น กฎกระทรวงผังเมืองรวม เป็นต้น
3. ให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเพื่อก่อผลร้ายแก่ผู้ยื่นขอรับใบอนุญาต
4. ให้เจ้าหน้าที่หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจกลั่นแกล้งผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาต เป็นต้น

โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรกำหนดให้อำนาจแก่งัดกระอิสรระโดยเฉพาะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้เสนอแนะแก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องว่ากฎหมายหรือกฎ หรือร่างกฎหมายหรือกฎว่าด้วยการอนุญาตฉบับใดอาจก่อให้เกิดการทุจริตขึ้นได้ เพื่อให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ หรือร่างกฎหมายหรือกฎนั้นให้มีช่องทางการแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจในการอนุญาตของเจ้าหน้าที่รัฐให้ชัดเจน พร้อมทั้งระบุอำนาจของศาลปกครองให้สามารถตรวจสอบดุลพินิจในส่วนของการพิจารณาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตนั้น นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีโทษทางอาญาให้ผู้ให้สินบนทุกกรณีต้องรับผิดชอบทางอาญา กำหนดให้ผู้กระทำที่ให้อาณัติหรือแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับสินบนดังกล่าวได้รับโทษน้อยลง หรือไม่ต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น ขยายขอบเขตของสินบนให้

ครอบคลุมถึงประโยชน์ที่ไม่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ การมิให้อดีตเจ้าหน้าที่รัฐใช้ข้อมูลภายในหน่วยงานของรัฐเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่น ในส่วนการดำเนินการทางวินัย เห็นว่าควรกำหนดไว้ในกฎหมายผู้บังคับบัญชาพิจารณาสอบสวนทางวินัย กรณีที่ศาลปกครองเพิกถอนคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตโดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ทำคำสั่งนั้นกระทำไปโดยไม่สุจริต⁴

2.2 อนุสัญญาเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ปัญหาการทุจริตเป็นปัญหาที่ทุกประเทศให้ความสำคัญในการแก้ไข เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความกระทบทางลบต่อสังคมอย่างกว้างขวาง เช่น การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ความยากจนและความไม่เท่าเทียม บั่นทอนการพัฒนาที่ยั่งยืนและศักยภาพของรัฐในการจัดทำบริการสาธารณะ และละเมิดสิทธิมนุษยชน จากปัญหาดังกล่าว รัฐต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตกลงร่วมกันเพื่อต่อต้านการทุจริตและการให้สินบน โดยจัดทำเป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งมีอนุสัญญาระดับนานาชาติที่สำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่

(1) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption 2003)

ที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติตระหนักถึงภัยร้ายแรงของการทุจริตที่ส่งผลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของนานาประเทศจึงแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจขึ้นเพื่อการเจรจาจัดทำ “อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต” และในคราวประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2546 ที่ประชุมได้มีมติที่ 58/4 เปิดการลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต และอนุสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับนับแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2548 เป็นต้นมา

ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption 2003, UNCAC) ณ ประเทศเม็กซิโก เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2546 ซึ่งต่อมาสหประชาชาติได้ประกาศให้วันที่ 9 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันต่อต้านคอร์รัปชันสากล (International Anti-Corruption Day) และต่อมาประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นรัฐภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2554

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption: UNCAC) เป็นข้อตกลงระดับนานาชาติที่มุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทั่วโลก โดยมีพันธกรณีต่อรัฐภาคีแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) พันธกรณีที่รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติตาม (2) พันธกรณีที่รัฐภาคีมีสิทธิเลือกที่จะกระทำหรือไม่ก็ได้ และ (3) พันธกรณีที่รัฐภาคีจะต้องพิจารณา อนุสัญญาฯ มีสาระสำคัญหลักแบ่งออกเป็น 8 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป

กล่าวถึงความมุ่งประสงค์แห่งอนุสัญญาฉบับนี้ คือ การเสริมสร้างมาตรการในการต่อต้านการทุจริตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น การอำนวยความสะดวกและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างประเทศและความช่วยเหลือทางวิชาการในการต่อต้านการทุจริต การติดตามทรัพย์สินจากการกระทำผิดกลับคืน การส่งเสริมความมีคุณธรรม ตรวจสอบได้ และการบริหารกิจการบ้านเมืองและทรัพย์สินของรัฐ อย่างเหมาะสม

⁴ โครงการศึกษาเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์ จากการอนุญาตโดยใช้อำนาจรัฐ จัดทำโดย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

หมวดที่ 2 มาตรการป้องกัน

กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐบาลที่ต้องพัฒนาและใช้มาตรการป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สนับสนุนให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการบริหารงานของภาครัฐ และเพิ่มพูนมาตรฐานทางบัญชีและการสอบบัญชีในภาคเอกชน จัดตั้งองค์กรที่มีอำนาจในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต และเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของ NGOs ความริเริ่มของชุมชน และเชิญชวนให้รัฐบาลส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้ปัญหาการทุจริตขององค์กรดังกล่าวด้วย

หมวดที่ 3 การกำหนดความผิดทางอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย

กล่าวถึงการกำหนดให้การกระทำบางอย่างที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายแห่งรัฐภาคีเป็นความผิดทางอาญา เพื่อให้ครอบคลุมการทุจริตได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งการกระทำผิดอาญาภายใต้บังคับของอนุสัญญานี้ กำหนดให้รัฐภาคีกำหนดเป็นการกระทำผิดทางอาญาเพิ่มเติม โดยไม่เพียงแต่กล่าวถึงการทุจริตในรูปแบบทั่วไป เช่น การให้สินบนและการยกยอทรัพย์สินของรัฐ แต่ยังกล่าวรวมถึงการกระทำที่สนับสนุนการทุจริต การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม การใช้อิทธิพล การปกปิดและฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำผิด นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงมาตรการในการดำเนินการกับการทุจริตในภาคเอกชน และการอำนวยความสะดวกให้มีการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิด

หมวดที่ 4 ความร่วมมือระหว่างประเทศ

กล่าวเน้นย้ำถึงความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความจำเป็นอย่างมากในการดำเนินงานทุกด้านที่เกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริต (การป้องกัน สืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี การยึด และการคืนทรัพย์สินจากการกระทำมิชอบ) โดยให้รัฐภาคีกำหนดรูปแบบความร่วมมือทางกฎหมายในการรวบรวมและส่งพยานหลักฐาน การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การติดตามอายัด ยึด และริบทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริตและการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต และสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาขีดความสามารถของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

หมวดที่ 5 การติดตามทรัพย์สินคืน

กล่าวถึงการกำหนดกลไกในการติดตามและนำทรัพย์สินที่ได้จากการทุจริตกลับคืนสู่รัฐที่เป็นเจ้าของโดยชอบธรรม และส่งเสริมให้รัฐภาคีมีมาตรการป้องกันการเคลื่อนย้ายเงินที่ผิดกฎหมายโดยระบุถึงความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือกันในการคืนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดให้แก่รัฐภาคีที่ร้องขอ รวมถึงการพิจารณาถึงผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียของผู้เสียหายและผู้เป็นเจ้าของโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด

หมวดที่ 6 ความช่วยเหลือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

กล่าวถึงมาตรการในการฝึกอบรม วิจัย และการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรระดับภูมิภาค โดยเน้นย้ำให้รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องริเริ่ม พัฒนา หรือปรับปรุงโครงการฝึกอบรมพิเศษแก่บุคลากรของตนซึ่งรับผิดชอบงานป้องกันและต่อต้านการทุจริต และรัฐภาคีต้องพิจารณาดำเนินการให้แกกันและกันตามขีดความสามารถของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนา รวมทั้งการสนับสนุนอุปกรณ์และการฝึก อบรม การให้ความช่วยเหลือและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และความรู้อย่างเฉพาะด้านซึ่งกันและกัน อันจะช่วยอำนวยความสะดวกในการให้ความร่วมมือระหว่างรัฐภาคีในด้านการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย ตลอดจนการรวบรวม การแลกเปลี่ยน และการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริต

หมวดที่ 7 กลไกในการปฏิบัติตามอนุสัญญา

กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของรัฐภาคี บทบาทของเลขาธิการสหประชาชาติที่ต้องจัดให้มีการประชุมของรัฐภาคีเพื่อปรับปรุงขีดความสามารถและการให้ความร่วมมือระหว่างรัฐภาคีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญานี้ และเพื่อส่งเสริมและทบทวนการปฏิบัติตามอนุสัญญาของรัฐภาคี ตลอดจนหน้าที่ของฝ่ายเลขานุการในการช่วยเหลือที่ประชุมของรัฐภาคีและการประสานงานที่จำเป็นกับฝ่ายเลขานุการขององค์การระหว่างประเทศและองค์การระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

หมวดที่ 8 บทบัญญัติสุดท้าย

กล่าวถึงการปฏิบัติตามอนุสัญญา และการลงนาม การให้สัตยาบัน การยอมรับ การให้ความเห็นชอบ และการภาคยานุวัติ การมีผลใช้บังคับ การแก้ไขเพิ่มเติม การบอกเลิก เป็นต้น

(2) อนุสัญญาวาดำเนินการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ ค.ศ. 1997 (OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions)

อนุสัญญานี้จัดทำขึ้นโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) โดยถือเป็นตราสารทางกฎหมายระหว่างประเทศฉบับแรกและฉบับเดียวที่มุ่งเน้นการจัดการปัญหาเรื่องการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ โดยการกำหนดมาตรฐานที่มีผลผูกพันทางกฎหมายเพื่อให้การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศเป็นความผิดทางอาญาอนุสัญญาฯ มีสาระสำคัญดังนี้

1. การกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา

รัฐภาคีต้องกำหนดให้การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศเป็นความผิดทางอาญา โดยครอบคลุมการเสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือให้เงิน หรือผลประโยชน์อื่นที่มีขอบข่ายที่กว้างขวางแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ การให้สินบนอาจทำโดยตรงหรือผ่านคนกลาง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจที่ไม่เหมาะสม การเป็นผู้ร่วมกระทำความผิด การสนับสนุน ช่วยเหลือ หรือยุยงให้เกิดการให้สินบน รวมถึงการสมคบกันเพื่อให้สินบน ถือเป็นความผิดทางอาญาเช่นกัน

2. ความรับผิดชอบของนิติบุคคล

รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องดำเนินการมาตรการที่อาจมีความจำเป็นตามหลักกฎหมายของตนในการกำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคลในการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ

3. มาตรการลงโทษ

รัฐภาคีต้องมีบทลงโทษทางอาญาที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามสัดส่วนที่สามารถยับยั้งการกระทำผิด และต้องเปรียบเทียบได้กับโทษที่ใช้กับการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐภาคี ในกรณีของบุคคลธรรมดาอาจมีการจำคุกหรือปรับเพื่อให้สามารถดำเนินคดี และส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากกฎหมายของรัฐภาคีไม่สามารถใช้โทษทางอาญากับนิติบุคคลได้ รัฐต้องมีมาตรการลงโทษทางอื่นที่มีประสิทธิภาพ เช่น การลงโทษทางการเงิน

รัฐภาคีต้องมีมาตรการริบหรือยึดทรัพย์สินที่ได้มาจากการให้สินบน หรือมีมูลค่าเทียบเท่ากับสินบนที่ได้รับ และต้องพิจารณากำหนดโทษทางแพ่งหรือปกครองเพิ่มเติมแก่ผู้กระทำผิด เช่น การห้ามทำธุรกิจหรือการจำกัดสิทธิทางการค้า

4. เขตอำนาจ

รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องดำเนินมาตรการที่อาจมีความจำเป็นในการกำหนดเขตอำนาจของตนเหนือความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ เมื่อความผิดทั้งหมดหรือบางส่วนได้กระทำความผิดในดินแดนของตน

รัฐภาคีแต่ละรัฐซึ่งมีเขตอำนาจในการดำเนินคดีกับคนชาติของตนสำหรับความผิดที่กระทำในต่างประเทศต้องดำเนินมาตรการที่อาจมีความจำเป็นในการกำหนดเขตอำนาจของตนในการดำเนินคดีสำหรับการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศตามหลักการเดียวกัน

เมื่อมีรัฐภาคีมากกว่าหนึ่งรัฐที่มีเขตอำนาจเหนือความผิดที่กล่าวหาตามอนุสัญญานี้ รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องต้องหารือกันเพื่อกำหนดเขตอำนาจที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการดำเนินคดีเมื่อรัฐภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร้องขอ

รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องทบทวนว่าพื้นฐานเกี่ยวกับเขตอำนาจของตนในปัจจุบันมีประสิทธิภาพในการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือไม่ และหากไม่เป็นเช่นนั้น ต้องดำเนินการแก้ไข และต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้ใช้บัญชีหรือธุรกรรมทางการเงินเป็นช่องทางในการให้สินบน

5. การบังคับใช้

คำร้องทุกข์เกี่ยวกับการให้สินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ ควรได้รับการสืบสวนสอบสวนอย่างจริงจังโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ รัฐบาลแห่งชาติควรจัดหาทรัพยากรที่พอเพียงเพื่อให้สามารถดำเนินคดีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. อายุความ

อายุความใด ๆ ที่ใช้กับการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศต้องให้เวลาเพียงพอสำหรับการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีความผิดนี้

7. การฟอกเงิน

รัฐภาคีแต่ละรัฐที่กำหนดให้การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐของตนเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน ต้องกระทำในลักษณะเดียวกันกับการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศโดยไม่จำกัดคำนึงถึงสถานที่ที่กระทำการให้สินบนนั้น

8. การทำบัญชี

รัฐภาคี ต้องดำเนินมาตรการที่อาจมีความจำเป็นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและข้อบังคับของตนเกี่ยวกับการดูแลรักษาสมุดบัญชี บันทึกการเปิดเผยทางการเงิน และมาตรฐานทางบัญชีและการสอบบัญชี

เพื่อไม่ให้มีการทำรายการที่ไม่ผ่านการบันทึกบัญชี การไม่ลงบัญชี หรือการทำธุรกรรมที่ไม่ผ่าน การบันทึก หรือไม่มี การระบุชี้ชัดอย่างเพียงพอ การบันทึกค่าใช้จ่ายที่ไม่เกิดขึ้นจริง การลงบัญชีหนี้สิน ซึ่งมีหลักฐานบ่งชี้ของวัตถุ แห่งหนี้ไม่ถูกต้อง รวมถึงการใช้เอกสารเท็จโดยบริษัทที่อยู่ภายใต้กฎหมาย และข้อบังคับดังกล่าว เพื่อความมุ่งประสงค์ ในการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเพื่อปิดกั้นการให้สินบนดังกล่าว

รวมทั้ง ต้องกำหนดให้มีบทลงโทษทางแพ่ง ทางปกครอง หรือทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ ได้สัดส่วน และมีผลในการยับยั้งการกระทำความผิด สำหรับการละเลยและการกระทำที่เป็นเท็จในการทำบัญชี ลงรายการบัญชี และงบการเงินของบริษัท

9. ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย

รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างทันท่วงที และมีประสิทธิภาพแก่รัฐภาคีอื่น มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายใต้กฎหมายของตนและสนธิสัญญาและข้อตกลงที่เกี่ยวข้อง เพื่อความมุ่งประสงค์ ในการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินการทางกฎหมายโดยรัฐภาคีหนึ่งเกี่ยวกับความผิดภายในขอบเขต ของอนุสัญญานี้ และการดำเนินการทางกฎหมายที่ไม่ใช่คดีอาญาภายในขอบเขตของอนุสัญญานี้ ที่ดำเนินโดยรัฐภาคี ต่อบุคคล รัฐภาคีที่ได้รับการร้องขอต้องแจ้งแก่รัฐภาคีที่ร้องขอโดยเร็วเกี่ยวกับข้อมูลหรือเอกสารเพิ่มเติม ที่จำเป็นต่อการสนับสนุนคำร้องขอความช่วยเหลือ รวมทั้งสถานะและผลของการร้องขอความช่วยเหลือเมื่อได้รับการ ร้องขอ

เมื่อรัฐภาคีให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมายตามเงื่อนไขการมีอยู่ของการกำหนด ให้เป็นความผิดของทั้งสองรัฐ ให้ถือว่ากำหนดให้เป็นความผิดของทั้งสองรัฐนั้นมีอยู่หากความผิดที่มีการร้องขอ ความช่วยเหลืออยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญานี้

รัฐภาคีต้องไม่ปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาที่อยู่ภายใต้ขอบเขต ของอนุสัญญานี้ด้วยเหตุเรื่องความลับทางธนาคาร

10. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน

การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ ให้ถือว่ารวมอยู่ในฐานความผิดที่สามารถส่งผู้ร้าย ข้ามแดนได้ภายใต้กฎหมายของรัฐภาคีและสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน

หากรัฐภาคีใดที่กำหนดให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการมีอยู่ของสนธิสัญญา ส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้รับการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐภาคีอื่นซึ่งไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน รัฐภาคีนั้น อาจพิจารณาใช้ออนุสัญญานี้เป็นพื้นฐานทางกฎหมายสำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกี่ยวกับความผิด ฐานให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ

รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าสามารถส่งคนชาติของตนเป็นผู้ร้าย ข้ามแดนหรือสามารถดำเนินคดีกับคนชาติของตนตามความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ รัฐภาคีที่ปฏิเสธการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งเป็นบุคคลที่ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ ด้วยเหตุเพียงว่าบุคคลนั้นเป็นคนชาติของตนจะต้องส่งคดีให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนเพื่อความมุ่งประสงค์ในการดำเนิน คดีต่อไป

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศต้องอยู่ภายใต้ เงื่อนไขที่กำหนดในกฎหมายภายในประเทศและสนธิสัญญาและข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้ได้ของแต่ละรัฐภาคี เมื่อรัฐภาคีส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามเงื่อนไขของการมีอยู่ของการกำหนดให้เป็นความผิดของทั้งสองรัฐ ให้ถือว่าเป็นไป ตามเงื่อนไขนั้นแล้วหากความผิดตามที่มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอยู่ภายใต้ขอบเขตของ มาตรา 1 ของอนุสัญญา

2.3 การขอเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ของประเทศไทย

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลวิจัยและคำปรึกษา แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมความมั่นคง ความเท่าเทียม ความเป็นอยู่ที่ดี และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีภารกิจหลักในการกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการค้าโลก และเป็นเวทีในการเปรียบเทียบนโยบาย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และประสานงานนโยบายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิก ซึ่งรวมถึงการปราบปรามการค้าผิดกฎหมายด้วย ปัจจุบันประเทศสมาชิกของ OECD มีทั้งหมด 38 ประเทศทั่วโลก จากภูมิภาคยุโรป อเมริกาเหนือ ลาตินอเมริกา และเอเชียแปซิฟิก

ในปี พ.ศ. 2561 รัฐบาลไทยกับ OECD ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อดำเนินโครงการ Country Programme ซึ่งมีระยะเวลาการดำเนินการ 3 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เช่น การจัดทำ Policy Reviews ในสาขาต่าง ๆ และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานไทยใน OECD เป็นต้น ซึ่งไทยเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ดำเนินความร่วมมือในลักษณะดังกล่าว

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2566 ผู้แทนรัฐบาลไทยได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับการต่ออายุโครงการ Country Programme (CP) ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับ OECD ซึ่งการดำเนินโครงการ CP ระยะที่ 2 เป็นความร่วมมือระหว่างกันที่ต่อยอดมาจากความสำเร็จของโครงการ CP ระยะที่ 1 ที่ได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงปี 2561 – 2564

CP 2 ประกอบด้วย 20 โครงการย่อย และมีหน่วยงานไทยที่เกี่ยวข้องรวม 19 หน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมศักยภาพและการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน สนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใส และการปฏิรูปกฎระเบียบภายในประเทศให้ดียิ่งขึ้น อันจะทำให้ประเทศไทยเข้าใกล้การเป็นสมาชิก OECD ได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับโครงการภายใต้ความร่วมมือ Country Programme ระยะที่ 2 ที่สำนักงาน ป.ป.ช. เป็นผู้รับผิดชอบ คือ **โครงการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับกรอบการทำงานในการต่อต้านการทุจริต (Reinforcing Thailand's Anti-corruption Framework)** มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับกรอบการดำเนินการด้านการต่อต้านการทุจริตของประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐาน OECD และเพื่อส่งเสริมการเข้าร่วมในคณะทำงานว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนของ OECD (OECD Working Group on Bribery : WGB) และการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนฯ (OECD Anti-Bribery Convention) โดยมีผลลัพธ์เป็นรายงานและข้อเสนอแนะ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก ได้แก่ การประเมินกรอบนโยบายและกฎหมายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับมาตรฐานขั้นพื้นฐานของอนุสัญญาฯ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยระบุประเด็นและข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยต้องพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการต่อต้านการให้สินบนระหว่างประเทศ เช่น การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยเรื่องความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ และความผิดของนิติบุคคลให้มีรายละเอียดและสามารถบังคับใช้อย่างครอบคลุมตามที่อนุสัญญาฯ กำหนด และการมีกฎหมายห้ามนำค่าใช้จ่ายที่เป็นสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศไปหักภาษีอย่างชัดเจน เป็นต้น ปัจจุบันโครงการดังกล่าว ได้ดำเนินการแล้วเสร็จสมบูรณ์แล้ว และสำนักงาน ป.ป.ช. อยู่ระหว่างการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายตามข้อเสนอแนะของ OECD

กระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD

กระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD แบ่งเป็น 2 ระยะหลัก ได้แก่ กระบวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิก (Pre - accession Process) และกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก (Accession Process) 10 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

กระบวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิก (Pre - accession process) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ประเทศผู้สมัครยื่นหนังสือแสดงเจตจำนงอย่างเป็นทางการในการสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยเลขาธิการ OECD จะแจ้งเรื่องไปยังคณะมนตรี OECD ซึ่งประกอบด้วยประเทศสมาชิกทั้ง 38 ประเทศ (2) เลขาธิการ OECD จัดทำข้อมูลของประเทศผู้สมัครตามกรอบการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิก OECD (OECD Framework for the Consideration of Prospective Members) ให้กับคณะมนตรี OECD (3) คณะมนตรี OECD พิจารณาข้อมูลดังกล่าว เพื่อประกอบการตัดสินใจการเปิดกระบวนการการหารือเพื่อเข้าเป็นสมาชิกให้กับประเทศผู้สมัคร (4) เมื่อคณะมนตรี OECD มีมติเห็นชอบเปิดกระบวนการการหารือฯ และประเทศผู้สมัครตอบรับเข้าร่วมแล้ว เลขาธิการ OECD จะจัดทำแผนการดำเนินการเพื่อเข้าเป็นสมาชิกให้กับประเทศผู้สมัครต่อไป

กระบวนการเข้าเป็นสมาชิก (accession process) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ (5) ภายหลังจากที่ได้รับแผนการดำเนินการเพื่อเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ประเทศผู้สมัครต้องยื่น Initial Memorandum ซึ่งเป็นข้อมูลประเมินความสอดคล้องในเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติของประเทศผู้สมัครกับมาตรฐานของ OECD (6) การประเมินทางเทคนิคเชิงลึก (Technical Reviews) ร่วมกับคณะกรรมการ OECD จำนวน 26 คณะ โดยคณะกรรมการจะให้ข้อเสนอแนะแก่ประเทศผู้สมัครในการปรับมาตรฐาน และประเมินความมุ่งมั่นและความสามารถของประเทศผู้สมัครในการปฏิบัติตามตราสารทางกฎหมายของ OECD (OECD Legal Instruments) รวมถึงนโยบายและแนวปฏิบัติของประเทศผู้สมัครเมื่อเทียบกับนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของ OECD (7) เมื่อผ่านการประเมินแล้ว คณะกรรมการจะนำเสนอข้อคิดเห็นทางการ (Formal Opinion) ซึ่งเป็นการสรุปผลการประเมิน และประเทศผู้สมัครยื่น Final Statement ต่อคณะมนตรี OECD (8) คณะมนตรี OECD มีมติเอกฉันท์ และออกหนังสือเชิญประเทศผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก (9) ประเทศผู้สมัครและ OECD ลงนามความตกลงการเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งถือเป็นการยอมรับข้อผูกพันทางกฎหมาย และ (10) เข้าเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ โดยให้วันที่ยื่นฝากความตกลงฯ ให้กับรัฐบาลฝรั่งเศส เป็นวันที่เข้าเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ ระยะเวลาของกระบวนการเข้าเป็นสมาชิกไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความสามารถของประเทศผู้สมัครในการดำเนินการให้สอดคล้องกับมาตรฐานของ OECD

กระบวนการสมัคร เข้าเป็นสมาชิก OECD

การเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีระยะเวลายาวนาน เนื่องจาก OECD เป็นองค์การที่กำหนดมาตรฐานสากลและเน้นการรับสมาชิกที่มีศักยภาพในการปฏิบัติตามหลักการขององค์การอย่างเคร่งครัด โดยกระบวนการเข้าเป็นสมาชิกสามารถแบ่งเป็น 2 ระยะหลัก 10 ขั้นตอน ดังนี้

กระบวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิก (Pre-accession Process) - 4 ขั้นตอน

กระบวนการเข้าเป็นสมาชิก (Accession Process) - 6 ขั้นตอน

จัดทำโดย สำนักกิจการและคดีทอริระหว่างประเทศ โทร. 02 528 4930

สำหรับการขอเข้าเป็นสมาชิก OECD ของประเทศไทย มีการดำเนินการที่สำคัญไปแล้วดังนี้

- เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2566 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างหนังสือแสดงเจตจำนงของประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิก OECD และมอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และกระทรวงการต่างประเทศ (กต.) เป็นหน่วยงานประสานหลักในการขับเคลื่อนการเข้าเป็นสมาชิกฯ โดยในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 กต. ได้ยื่นสำเนาหนังสือแสดงเจตจำนงของไทยในการเข้าเป็นสมาชิก OECD ให้กับ OECD นับเป็นการสมัครเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการ
- เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2567 ประเทศไทยได้ยื่นต้นฉบับหนังสือแสดงเจตจำนงของประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิก OECD
- เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2567 OECD Council มีมติเปิดกระบวนการการหารือการเข้าเป็นสมาชิก (accession discussions) กับไทย
- เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2567 OECD Council เห็นชอบแผนการดำเนินการเข้าเป็นสมาชิก OECD ของไทย (Roadmap of the OECD Accession Process of Thailand)
- เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2567 เลขาธิการ OECD เยือนประเทศไทย เพื่อเข้าร่วมการเปิดตัวและมอบแผนการดำเนินการเข้าเป็นสมาชิก OECD ของไทย

ปัจจุบัน ไทยมีสถานะเป็นประเทศผู้สมัครซึ่งอยู่ในกระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD (accession candidate country)

ทั้งนี้ ในการดำเนินการเข้าเป็นสมาชิก OECD ประเทศไทยต้องดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการ (Committee) ของ OECD รวม 26 คณะ โดย OECD ได้กำหนดให้ประเทศที่จะเข้าเป็นสมาชิกของ OECD จะต้องเป็นภาคีสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ (OECD Anti-Bribery Convention) ซึ่งมีการประเมินติดตามโดยคณะทำงานว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบน (OECD Working Group on Bribery) ดังนั้น สำนักงาน ป.ป.ช. ในฐานะองค์กรหลักในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศไทย จึงต้องขับเคลื่อนการแก้ไขกฎหมาย รวมทั้งดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกับ OECD เพื่อให้ประเทศไทยสามารถ เข้าเป็นภาคีสัญญาดังกล่าว และสามารถเข้าเป็นสมาชิกของ OECD ได้ต่อไป

กระบวนการเข้าเป็นสมาชิก OECD จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและแรงผลักดันจากภาคเอกชน ในการขับเคลื่อนการเข้าเป็นสมาชิกให้สำเร็จลุล่วงไปได้ โดยมีประเด็นขอความร่วมมือจากภาคเอกชน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ศึกษาและปฏิบัติตามมาตรฐาน OECD ที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชน เช่น การกำกับดูแลกิจการที่ดี (2) ร่วมมือกับภาครัฐเพื่อผลักดันไทยสู่การเป็นสมาชิก OECD เช่น เป็นผู้แทนในคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือคณะที่ปรึกษา และ (3) สร้างบทบาทของภาคเอกชนไทยในเวทีระหว่างประเทศ ผ่านเครือข่ายธุรกิจเอกชนของ OECD หรือ BIAC โดยอยากให้ภาคเอกชนตระหนักว่าการเข้าเป็นสมาชิก OECD มิได้เป็นการเพิ่มภาระให้กับการดำเนินธุรกิจ แต่ OECD คือมาตรฐานที่จะช่วยยกระดับธุรกิจไทยให้เติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน

2.4 ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI)

เมื่อวันอังคารที่ 11 กุมภาพันธ์ 2568 องค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ได้ประกาศคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2024 (พ.ศ. 2567) จากจำนวน 180 ประเทศทั่วโลก โดยประเทศเดนมาร์ก ครองตำแหน่งอันดับที่ 1 ของโลก ด้วยคะแนนสูงสุด 90 คะแนน ในขณะที่ประเทศไทย ได้ 34 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 107 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 5 ของกลุ่มประเทศอาเซียน (10 ประเทศ) ซึ่งประเทศสิงคโปร์ ได้คะแนนสูงสุดคือ 84 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 3 ของโลก

โดยผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2567 นั้น เป็นการประเมินจากแหล่งข้อมูล 9 แหล่ง โดยประเทศไทยได้คะแนนเพิ่มขึ้น 5 แหล่ง ลดลง 4 แหล่ง ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่ได้คะแนนเพิ่มขึ้น จำนวน 5 แหล่ง ได้แก่

1. แหล่งข้อมูล Bertelsmann Stiftung Transformation Index (BF (TI)) ได้ 34 คะแนน (ปี 2023 ได้ 33 คะแนน)
2. แหล่งข้อมูล The Political and Economic Risk Consultancy (PERC) ได้ 41 คะแนน (ปี 2023 ได้ 37 คะแนน)
3. แหล่งข้อมูล PRS International Country Risk Guide (PRS) ได้ 33 คะแนน (ปี 2023 ได้ 32 คะแนน)
4. แหล่งข้อมูล World Justice Project (WJP) ได้ 34 คะแนน (ปี 2023 ได้ 33 คะแนน)
5. แหล่งข้อมูล Varieties of Democracy Institute (V-DEM) ได้ 29 คะแนน (ปี 2023 ได้ 26 คะแนน)

จากคะแนนที่ได้เพิ่มขึ้นดังกล่าว เนื่องจากมุมมองของผู้ประเมินจากแหล่งข้างต้นทั้งจากผู้ตอบแบบสอบถามและผู้เชี่ยวชาญมีมุมมองว่า ภาครัฐได้แสดงออกให้สาธารณชนเห็นอย่างชัดเจนในการตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาการทุจริต โดยเฉพาะการเน้นย้ำในความเคร่งครัด เอาจริงเอาจังในการบังคับใช้กฎหมาย การผลักดันให้หน่วยงานที่มีงานบริการที่พัฒนาเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการลดปัญหาสินบนในการอนุมัติอนุญาต การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่ออำนวยความสะดวก ลดขั้นตอนระยะเวลาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีมาตรการส่งเสริมให้การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐมีความโปร่งใส รวมทั้งการสร้างความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอย่างกว้างขวาง ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง

ประกอบกับมุมมองของผู้ประเมินต่อการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายบริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายตุลาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐในฝ่ายทหารและตำรวจ และเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยการถือปฏิบัติตามนโยบายรับของขวัญและของกำนัลจากการปฏิบัติหน้าที่ การรณรงค์ให้แยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการยึดมั่นในมาตรฐานทางจริยธรรมที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เนื่องจากภาครัฐมีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบหรือใช้ดุลยพินิจขัดต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม

แหล่งข้อมูลที่คะแนนลดลง จำนวน 4 แหล่ง ได้แก่

1. แหล่งข้อมูล Economist Intelligence Unit Country Risk Ratings (EIU) ได้ 35 คะแนน (ปี 2023 ได้ 37 คะแนน)
2. แหล่งข้อมูล S&P/Global Insight Country Risk Ratings (GI) ได้ 32 คะแนน (ปี 2023 ได้ 35 คะแนน)
3. แหล่งข้อมูล IMD World Competitiveness Yearbook (IMD) ได้ 36 คะแนน (ปี 2023 ได้ 43 คะแนน)
4. แหล่งข้อมูล World Economic Forum (WEF) ได้ 34 คะแนน (ปี 2023 ได้ 36 คะแนน)

น่าจะมีสาเหตุมาจาก มุมมองของผู้ประเมินในประเด็นเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาการบริหารงบประมาณที่ขาดประสิทธิภาพและอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ โดยมีกรณีสำคัญ เช่น นโยบายประชานิยม การนำงบประมาณไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล การใช้จ่ายอย่างไม่สมเหตุผล หรือขาดความคุ้มค่า ส่งผลให้ทรัพยากรของรัฐไม่ได้ถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อการบริหารงานของรัฐ แต่ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ด้านธรรมาภิบาลของประเทศ

ประกอบกับมุมมองของนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย ที่เห็นว่ายังคงมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นที่จะต้องเผชิญกับการเรียกรับเงินหรือการจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในการประกอบธุรกิจ แม้ว่ารัฐบาลจะมีความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ และความพยายามในการพัฒนาระบบและขั้นตอนในการอนุมัติ อนุญาตของหน่วยงานต่าง ๆ ก็ตาม แต่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ตอบแบบสอบถามในแหล่งข้อมูลข้างต้นยังไม่มี ความเชื่อมั่นการดำเนินการดังกล่าว และเห็นว่าปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดการรับรู้ในเชิงลบ

รวมทั้งมุมมองของผู้ประเมินในแหล่งข้อมูลดังกล่าว อาจเห็นว่ารัฐบาลยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการทุจริตไม่เพียงพอ ซึ่งจากข่าวการทุจริตที่ปรากฏจากสื่อต่าง ๆ เช่น คดีที่สร้างความเสียหายให้แก่ประชาชนเป็นวงกว้าง และมีข้าราชการ นักการเมือง เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ยังไม่มีกลไกการตรวจสอบ ดำเนินคดี หรือลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทุจริตอย่างรวดเร็ว และไม่มีการเยียวยาความเดือดร้อนเสียหาย ตลอดจนการดำเนินนโยบายบางนโยบายอาจมีการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มนายทุนหรือบริษัทขนาดใหญ่ รวมทั้งมีข่าวเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐโดยไม่เป็นธรรม

ทั้งนี้ การประเมินคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เห็นภาพรวมสถานการณ์คอร์รัปชันในแต่ละประเทศผ่านมุมมองของผู้ประเมิน โดยในการยกระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทยนั้น ผู้นำประเทศและรัฐบาลต้องแสดงเจตจำนงทางการเมืองในการแก้ไขปัญหา

การทุจริต โดยการสร้างความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาการทุจริตร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

โดยข้อเสนอแนะขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (TI) ที่ได้ให้ไว้จากการประกาศคะแนนในครั้งนี้ คือ ทุกประเทศควรสร้างกระบวนการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตไม่ให้ถูกคุกคามหรือมีการแทรกแซงโดยใช้อิทธิพลในการกำหนดนโยบายในระดับชาติและระดับนานาชาติ ต้องสร้างความโปร่งใสและสภาพแวดล้อมที่ดีในการกำหนดนโยบายและการจัดสรรเงินงบประมาณ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตร่วมกับการเปิดเผยข้อมูล (Open Data) เกี่ยวกับงบประมาณการดำเนินโครงการ รวมทั้งข้อมูลการเป็นคู่สัญญาภาครัฐ โดยการต่อต้านการทุจริตต้องส่งเสริมแนวคิดการดำเนินการด้วยความซื่อตรง (Integrity) และความรับผิดชอบ (Accountability) ซึ่งจะช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อม ในการต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

2.5 การสำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

สำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักเฝ้าระวังและประเมินสภาวะการทุจริต ได้สำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 โดยดำเนินการการประเมินการรับรู้พฤติกรรมกรรมการทุจริตในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการขอการลงทุนในประเทศไทยจากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Interested Parties) 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ภาคเอกชน ประกอบด้วย นักลงทุนชาวไทย นักลงทุนชาวต่างชาติ
- 2) หน่วยงานภาครัฐ บุคลากรผู้ให้บริการในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในประเทศไทย
- 3) ภาคประชาชน ประกอบด้วย เยาวชน อายุระหว่าง 15 - 24 ปี และประชาชนวัยทำงาน อายุ 25 ปี ขึ้นไป
- 4) ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย สื่อมวลชน และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรสาธารณประโยชน์ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การรับรู้การทุจริตด้านการลงทุนในประเทศไทยในภาพรวม ประจำปี พ.ศ. 2566 อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนระดับการรับรู้ 3.17 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5

2. ด้านช่องทางการรับรู้การทุจริต ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการรับรู้การทุจริตในระดับสูง 3.93 คะแนน รองลงมาคือ การรับรู้ระดับปานกลางผ่านช่องทางโทรทัศน์ 3.43 คะแนน และการพูดคุย 3.02 คะแนน และการรับรู้ระดับต่ำคือ ผ่านช่องทางหนังสือพิมพ์ 2.46 คะแนน ช่องทางวิทยุ 2.31 คะแนน และผ่านช่องทางอื่น ๆ 1.60 คะแนน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับช่องทางการสื่อสารในยุคปัจจุบันที่โซเชียลมีเดียเป็นสื่อที่ทรงพลังสามารถสื่อสารได้ทั่วทุกพื้นที่ ทุกเวลา ทุกตัวคนที่มี Smart Phone สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างประชากร ที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 68.90 เป็นคนอายุ 25 - 50 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในยุคดิจิทัลได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ข่าวการทุจริตต่าง ๆ ที่เป็นกระแสในปัจจุบัน ประชาชนโดยทั่วไปจะรับรู้ได้รวดเร็วและนิยมแชร์หรือไปพูดคุยกันต่อไม่ว่าเท็จหรือจริง กลายเป็นปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวเร่งเร้าให้เกิดการรับรู้ในเรื่องการทุจริตได้เป็นอย่างดี หากไม่มีวิจารณ์ฐานในการกลั่นกรองภาพทุจริตต่าง ๆ จะถูกบันทึกไว้ในความทรงจำและแปลผลจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสไว้

3. การรับรู้การทุจริตของหน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการด้านการลงทุนในประเทศไทย สรุปได้ว่า มีการทุจริตในระดับปานกลาง โดยหน่วยงานที่ดำเนินการขออนุญาตการลงทุนของธุรกิจให้บริการมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.25 หน่วยงานที่ดำเนินการด้านธุรกิจการค้าการพาณิชย์ 3.16 คะแนน และหน่วยงานที่ดำเนินการด้านธุรกิจอุตสาหกรรม 3.12 คะแนน ผลการประเมินดังกล่าวที่อยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงการรับรู้ของกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ได้รับรู้ถึงความพยายามปรับปรุงระบบการให้บริการด้านการลงทุนของหน่วยงานภาครัฐ โดยการปรับปรุงพัฒนานำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาปรับใช้ในการขอใบอนุญาตต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวก โปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมทั้งการจัดทำศูนย์กลางใบอนุญาตเพื่อประกอบธุรกิจแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียวสำหรับ 40 ใบอนุญาตที่สามารถยื่นขอผ่านระบบ Biz Portal และการอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนในพื้นที่ EEC (โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ EEC One Stop Service : EEC – OSS นอกจากนี้ การนำระบบ ITA (Integrity and Transparency Assessment : ITA) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมาใช้เป็นเครื่องมือ การประเมินเชิงบวก เพื่อเป็นมาตรการป้องกันการทุจริต และเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักให้หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรม รวมทั้งภาคนักธุรกิจเอกชน โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ได้ดำเนินการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมาเป็นแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption : CAC) และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานภาครัฐ และสนับสนุนภาคเอกชนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินการดังกล่าว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การรับรู้การทุจริตจากหน่วยงานภาครัฐอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับหน่วยงาน และขั้นตอนงานที่ผู้ตอบให้ข้อคิดเห็นว่ามีโอกาสและความเสี่ยงที่จะทุจริตได้ เรียงตามลำดับข้อคิดเห็นได้ ดังนี้

ข้อ	หน่วยงานภาครัฐ	ขั้นตอน	%
1	สำนักงานเขต / กรมการปกครอง	การขอใบอนุญาตก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้ายอาคาร สำนักงาน โรงงาน สถานประกอบธุรกิจ	16%
2	กรมโรงงาน / สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	การขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน / การตรวจประเมินโรงงานเพื่อออกใบอนุญาต	15%
3	กรมแรงงาน	การจัดส่งคำร้องความต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว	12%
4	สถานีตำรวจนครบาลในพื้นที่กรุงเทพมหานคร	การขออนุญาตเปิดสถานบริการ, ร้านอาหาร ที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดนตรี อาบอบนวด ในพื้นที่กรุงเทพฯ	11%
5	กรมที่ดิน	การขออนุญาตทำการจัดสรรที่ดิน /ขอแบ่งโฉนดรังวัดสอบเขตที่ดิน	10%
6	กรมป่าไม้	การขออนุญาตใช้พื้นที่ของส่วนราชการหรือองค์การของรัฐ ภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ	9%
7	กรมศุลกากร	การจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้า - ส่งออก/การดำเนินพิธีการศุลกากรในการนำเข้า/ส่งออกสินค้า	7%
8	กรมการปกครองในพื้นที่ต่างจังหวัด	การขออนุญาตเปิดสถานบริการ ร้านอาหาร ที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดนตรี อาบอบนวด ในต่างจังหวัด	6%
9	กรมการขนส่งทางบก	การขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจขนส่ง	5%

ข้อ	หน่วยงานภาครัฐ	ขั้นตอน	%
10	กรมทางหลวงชนบท	การขออนุญาตใช้ยานพาหนะบางชนิด บางประเภท ทางเดินรถบนทางหลวงชนบท ในธุรกิจการขนส่ง	4%
11	กรมการค้าต่างประเทศ	- การลงทะเบียนผู้ส่งออกกรมการค้าต่างประเทศ - การขอ Username / Password กลาง	3%
12	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)	การขอรับการส่งเสริมการลงทุน	2%
ข้อมูลจากผลการสำรวจการรับรู้การทุจริต จำนวนคำตอบ 3,635 / รวม			100%

4. กระบวนการขอรับการลงทุนที่เป็นความเสี่ยงมีโอกาสทำให้เกิดการทุจริต ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการที่เป็นความเสี่ยงทำให้เกิดการทุจริต

อันดับ 1 ได้แก่ ความล่าช้าในการให้บริการ ทำให้เกิดความเสียหายในการเรียกรับเงินหรือสิ่งของหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อแลกกับการให้บริการที่รวดเร็วขึ้น โดยในที่นี้ คือ เร็วกว่าเวลามาตรฐานที่กำหนดเป็นช่องทางการทุจริตเพราะนักลงทุนโดยทั่วไปต้องการความรวดเร็วในการติดต่อกับส่วนราชการ ส่วนใหญ่ยินดีจะจ่ายเพื่อแลกกับโอกาสที่เสียไปจากการรอคอย ซึ่งประเด็นนี้มีค่าคะแนนการรับรู้สูง 3.75 คะแนน

อันดับ 2 คือ การขอ อนุมัติ อนุญาต ใช้ระยะเวลานานเพราะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาหลายชั้น หลายหน่วยงาน มีค่าคะแนนการรับรู้สูง 3.72 คะแนน

อันดับ 3 การใช้ดุลยพินิจในการอนุมัติ อนุญาต เกินสมควรและไม่เป็นธรรมมีค่าคะแนนการรับรู้สูง 3.60 คะแนน อันดับ 4 การให้บริการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาตามที่ประกาศไว้ โดยไม่ชี้แจงให้ผู้รับบริการทราบอย่างชัดเจนมีค่าคะแนนการรับรู้สูง 3.54 คะแนน อันดับ 5 การแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารประกอบ/ค่าธรรมเนียม/ช่องทางการให้บริการไม่ชัดเจนมีค่าคะแนนการรับรู้ปานกลาง 3.43 คะแนน

และอันดับสุดท้าย การไม่เปิดเผยข้อมูลหรือแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและระยะเวลาในการขออนุมัติ อนุญาต ให้ผู้รับบริการทราบมีค่าคะแนนการรับรู้ปานกลาง 3.39 คะแนน

5. ด้านความสัมพันธ์ของข้อมูลตัวแปร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้การทุจริตในประเทศไทยและแนวทางที่ควรดำเนินงานจากผลการวิเคราะห์ สรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศไทย ได้แก่

1. ปัจจัยภูมิสังคมร่วม ระหว่าง ปัจจัยเพศชาย อายุ 25 - 50 ปี การศึกษาปริญญาตรี เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะผู้รับบริการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย โดยบุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพนักธุรกิจหรือนักลงทุนชาวไทย และชาวต่างชาติ และรับรู้การทุจริตผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย มีอิทธิพลร่วมต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ปัจจัยปฏิสัมพันธ์ร่วม ระหว่าง เพศชาย อายุ 25 - 50 ปี การศึกษาสูงกว่า ปริญญาตรี เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะ**ผู้รับบริการ** ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย โดยบุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพนักธุรกิจหรือนักลงทุนชาวไทย และชาวต่างชาติและรับรู้การทุจริตผ่าน**หนังสือพิมพ์** มีอิทธิพลร่วมต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยปฏิสัมพันธ์ร่วม ระหว่าง เพศชาย อายุ 25 - 50 ปี การศึกษาสูงกว่า ปริญญาตรี เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะ**ผู้ให้บริการ** เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย บุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพ ได้แก่ บุคลากรผู้ให้บริการในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในประเทศไทย ได้แก่ หน่วยงานที่ให้บริการ ขอการลงทุนด้านธุรกิจ ให้บริการ ด้านธุรกิจการค้า การพาณิชย์และด้านธุรกิจอุตสาหกรรม และรับรู้การทุจริตผ่าน**สื่อโซเชียลมีเดีย** มีอิทธิพลร่วมต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปัจจัยปฏิสัมพันธ์ร่วม ระหว่าง เพศชาย อายุ 25 - 50 ปีการศึกษาปริญญาตรี เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะ**ผู้ให้บริการ** เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย บุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพ ได้แก่ บุคลากรผู้ให้บริการในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในประเทศไทย ได้แก่ หน่วยงานที่ให้บริการ การลงทุนด้านธุรกิจ ให้บริการ ด้านธุรกิจการค้า การพาณิชย์และด้านธุรกิจอุตสาหกรรม และรับรู้การทุจริตผ่าน**โทรทัศน์**มีอิทธิพลร่วมต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัจจัยปฏิสัมพันธ์ร่วม ระหว่าง เพศชาย อายุ 51 ปีขึ้นไป การศึกษาปริญญาตรี เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทย ในฐานะ**ผู้รับบริการ** ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย โดยบุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพนักธุรกิจหรือนักลงทุนชาวไทยและชาวต่างชาติรับรู้การทุจริตผ่าน**โทรทัศน์**มีอิทธิพลร่วมต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ปัจจัยปฏิสัมพันธ์ร่วม ระหว่าง เพศชาย อายุ 51 ปีขึ้นไป การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะ**ผู้ให้บริการ** เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย บุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพ ได้แก่ บุคลากรผู้ให้บริการในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในประเทศไทย ได้แก่ หน่วยงานที่ดำเนินการด้านธุรกิจ ให้บริการ ด้านธุรกิจการค้า การพาณิชย์ และด้านธุรกิจอุตสาหกรรม และรับรู้การทุจริตผ่าน**สื่อโซเชียลมีเดีย** มีอิทธิพลร่วมต่อการรับรู้การทุจริตในการลงทุนในประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทุจริตในการลงทุนในประเทศไทย ได้แก่

ผู้หญิง อายุ 15 - 24 ปีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นกลุ่มคนที่ไม่มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทย โดยรับรู้ข้อมูลจากบุคคลอื่น/แหล่งข้อมูลต่าง ๆ และเป็นกลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย โดยบุคคลในกลุ่มนี้ จะประกอบด้วย นักเรียน/นักศึกษา พนักงานองค์กรภาครัฐและเอกชน อาชีพอิสระ (เช่น พนักงาน ฟรีแลนซ์แม่บ้าน ค้าขาย รับจ้างทั่วไป เป็นต้น) นักสื่อสารมวลชนและพนักงานองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรสาธารณะประโยชน์และรับรู้การทุจริตผ่านวิทยุ การพูดคุย และช่องทางอื่น ๆ

แนวทางการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทุจริต

แนวทางการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลความเสียหายจากการทุจริต พร้อมทั้ง รณรงค์ให้ลด ละ เลิก โดยเฉพาะกับกลุ่มที่ส่งผลต่อการรับรู้ทุจริตที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ ถ้าเป็นเพศชาย อายุ 23 - 50 ปี การศึกษาปริญญาตรี เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะผู้รับบริการ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุนในประเทศไทย โดยบุคคลในกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพนักธุรกิจชาวไทยและชาวต่างชาติ ควรดำเนินการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย และในกลุ่มเดิมนี้แต่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์

และในกลุ่มนี้ไม่ว่าจะจบปริญญาตรีหรือสูงกว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการรับรู้การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการขอรับการลงทุนในประเทศไทยในฐานะผู้ให้บริการ ควรลดการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียและโทรทัศน์ ตามลำดับ

จึงควรเน้นการประชาสัมพันธ์ ให้เห็นโทษหรือแนวทางการแก้ไขการทุจริตผ่านสื่อหลักทั้ง 2 ด้วยเช่นกัน โดยให้น้ำหนักไปที่สื่อโซเชียลมีเดีย

ข้อเสนอแนะเพื่อให้สำนักงาน ป.ป.ช. ดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น

1. ปรับปรุงระบบการคุ้มครองผู้ร้องเรียน ผู้แจ้งเบาะแสการทุจริต ให้เกิดความมั่นใจในความปลอดภัยมากขึ้น
2. ศึกษาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต เช่น ภาคเอกชนที่มีการถูกปรับและมีโทษทางอาญา ควรขึ้นเป็นบัญชีดำที่ไม่สามารถรับงานจากภาครัฐได้อีก
3. ให้ความรู้แก่นักลงทุน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต ประชาสัมพันธ์หรือมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ชี้แจงให้ความรู้แก่นักลงทุนในเรื่องที่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขอการลงทุน และเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและแจ้งให้ทราบถึงบทลงโทษกรณีมีการจ่ายสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ
4. การใช้มาตรการลงโทษทางสังคม (Social Sanction) โดยเฉพาะรูปแบบในการสื่อสารโซเชียลมีเดียไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน อย่างเฟสบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter หรือ X) อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) เป็นต้น⁵

⁵ การสำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โดยสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์ทุจริต

บทที่ 3

แผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาล เพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570)

การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570) ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญและจำเป็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ได้แก่ ข้อมูลสถานการณ์การทุจริตของประเทศไทยจากระบบตรวจรับคำกล่าวหาของสำนักงาน ป.ป.ช. ข้อมูลการประเมินความเสี่ยงต่อการทุจริตในภาคเอกชนของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย งานวิจัยและข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ข้อกำหนดในการดำเนินงาน ด้านบรรษัทภิบาลที่มีลักษณะที่เป็นกฎหมายบังคับ และลักษณะที่ไม่มีกฎหมายบังคับแต่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีความร่วมมือทางวิชาการ กติกาสากลระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) และการสำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากนั้น กำหนดกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. สรุปประเด็นความเสี่ยงต่อการเกิดทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน และจัดลำดับประเด็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการแก้ไข แบ่งเป็น 2 เรื่อง ได้แก่

1.1 ความเสี่ยงที่ภาคเอกชนเผชิญในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนในขั้นตอนการขออนุมัติ อนุญาต การนำเข้า และส่งออก ฯลฯ

1.2 เรื่องจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วยงานภาครัฐ

ลำดับ	ประเด็นขับเคลื่อน	เหตุผลและความจำเป็น
1	ความเสี่ยงที่ภาคเอกชนเผชิญในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนในขั้นตอนการขออนุมัติอนุญาต การนำเข้า และส่งออก ฯลฯ	1. ข้อมูลสถิติการค้าล่าว้ายย้อนหลัง 2 ปี (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2567) จากระบบตรวจรับค่าล่าวาของสำนักงาน ป.ป.ช. พบว่า ประเภทเรื่องที่มีสถิติเรื่องร้องเรียนและมูลค่าความเสียหายสูงสุด 2 อันดับแรกที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนเป็นเรื่องปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เช่น ละเลย เพิกเฉยต่อการปฏิบัติตามหน้าที่ กระทำการเกินอำนาจหน้าที่โดยทุจริต และอนุมัติ/ไม่อนุมัติใบอนุญาตโดยมิชอบ และเรื่องจัดซื้อจัดจ้าง 2. ข้อมูลจากการประเมินความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) ประเมินว่าภาคธุรกิจ มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐในมิติใดบ้างที่เป็นความเสี่ยงต่อการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน ผลการประเมินพบกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงสุด 10 อันดับแรก ได้แก่ 2.1 การขอใบอนุญาตก่อสร้าง/ตัดแปลง/รื้อถอนอาคาร 2.2 การขอใบอนุญาตทำงานในประเทศ สำหรับต่างชาติ 2.3 การขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน/ขยายโรงงาน 2.4 การนำเข้าสินค้า 2.5 การยื่นภาษี 2.6 การยื่นภาษีป้ายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง 2.7 กระบวนการขนส่งสินค้า 2.8 การขอคืนภาษี 2.9 การขออนุมัติรายงาน EIA/EHIA 2.10 การขอใบอนุญาตสะสม/จำหน่าย/ผลิตอาหาร 3. มีข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรองรับ อาทิ 3.1 งานวิจัย “การจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของบริษัทข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย” พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.50) รับรู้สถานการณ์การให้และเรียกรับสินบนในกระบวนการลงทุนในประเทศไทย เมื่อพิจารณาตามสัญชาติบริษัท พบว่า บริษัทข้ามชาติรับรู้ข้อมูลสถานการณ์การให้และเรียกรับสินบนในประเทศไทยร้อยละ 63.26 โดยภาคธุรกิจบริการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด รองลงมาเป็น ภาคธุรกิจการผลิต และภาคธุรกิจก่อสร้างและผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.5) มีความเห็นว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทย มีการให้และเรียกรับสินบนในภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น 3.2 ผลการถอดบทเรียนแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมบริษัทภูมิบาลคู่สัญญาหน่วยงานของรัฐ ของสำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล จำนวน 3 ครั้ง จำแนกตามประเภทคู่สัญญาหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ครั้งที่ 1 ภาคการผลิต ครั้งที่ 2 ภาคการค้าและบริการ และครั้งที่ 3 ภาคก่อสร้าง

ลำดับ	ประเด็นข้อเคลื่อน	เหตุผลและความจำเป็น
		จากการถอดบทเรียนได้ผลสรุปว่า ขั้นตอน/กระบวนการที่ภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริต ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การกำหนดนโยบายโครงการ/งบประมาณ 2. การจัดทำร่างขอบเขตงาน หรือการกำหนดรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ (Term of Reference: TOR) หรือจัดทำแบบรูปราคางานก่อสร้าง 3. การกำหนดราคากลาง 4. การเสนอราคา/ประมูลงาน 5. การพิจารณาผล และ 6. การดำเนินงานตามสัญญา/บริหารสัญญาและการตรวจรับพัสดุ 3.3 ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์จากการอนุญาตโดยใช้อำนาจรัฐของคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากสำนักงาน ป.ป.ช. สรุปได้ว่า สาเหตุที่ยังมีการแสวงหาประโยชน์จากการอนุญาตของเจ้าหน้าที่รัฐมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก การที่ไม่มีหน่วยงานอิสระเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตนั้น ประการที่สอง การที่เจ้าหน้าที่รัฐอาศัยช่องที่กฎหมายว่าด้วยการอนุญาตนั้นให้อำนาจไว้โดยกว้างขวางเพื่อให้สามารถใช้ได้ครอบคลุมทุกกรณี ประการที่สาม ศาลปกครองไทยไม่แสดงบทบาทในการเข้าไปตรวจสอบการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการอนุญาตเท่าที่ควร ประการสุดท้าย กฎหมายที่มีโทษทางอาญาตลอดจนการดำเนินการทางวินัยยังไม่ครอบคลุมทุกกรณี จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แม้จะมีกฎหมายหลายฉบับในปัจจุบันใช้บังคับเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งการแสวงหาผลประโยชน์จากการอนุญาตของเจ้าหน้าที่รัฐได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ให้อำนาจในการพิจารณาอนุญาต ซึ่งมีอยู่จำนวนมากนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ถ้อยบัญญัติบางส่วนให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐกว้างขวางมาก ทั้งนี้เพราะเหตุที่ผู้บัญญัติกฎหมายประสงค์จะให้บทกฎหมายนั้นให้ได้ครอบคลุมและมีให้เกิดอุปสรรคในการใช้กฎหมายบังคับเป็นรายกรณี ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้การใช้อำนาจตามอำเภอใจเพื่อพิจารณาอนุญาตมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้อย่างมาก นอกจากนี้ ศาลปกครองไทยในปัจจุบันมักจะไม่ได้เข้าไปกล่าวตรวจสอบการใช้ดุลพินิจ ซึ่งเป็นขอบเขตของการพิจารณาซึ่งเป็นข้อพิจารณาเฉพาะทางหรือทางเทคนิคได้

ลำดับ	ประเด็นขับเคลื่อน	เหตุผลและความจำเป็น
		3.4 ผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2024 (พ.ศ. 2567) ประเทศไทย ได้ 34 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 107 ของโลก โดยผลการสำรวจปี พ.ศ. 2567 ประเทศไทยได้คะแนนเพิ่มขึ้น 5 แห่ง ลดลง 4 แห่ง แหล่งข้อมูลที่คะแนนเพิ่มขึ้น จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1. แหล่งข้อมูล Bertelsmann Stiftung Transformation Index (BF (TI)) ได้ 34 คะแนน (ปี 2023 ได้ 33 คะแนน) 2. แหล่งข้อมูล The Political and Economic Risk Consultancy (PERC) ได้ 41 คะแนน (ปี 2023 ได้ 37 คะแนน) 3. แหล่งข้อมูล PRS International Country Risk Guide (PRS) ได้ 33 คะแนน (ปี 2023 ได้ 32 คะแนน) 4. แหล่งข้อมูล World Justice Project (WJP) ได้ 34 คะแนน (ปี 2023 ได้ 33 คะแนน) 5. แหล่งข้อมูล Varieties of Democracy Institute (V-DEM) ได้ 29 คะแนน (ปี 2023 ได้ 26 คะแนน) แหล่งข้อมูลที่คะแนนลดลง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ 1. แหล่งข้อมูล Economist Intelligence Unit Country Risk Ratings (EIU) ได้ 35 คะแนน (ปี 2023 ได้ 37 คะแนน) 2. แหล่งข้อมูล S&P/Global Insight Country Risk Ratings (GI) ได้ 32 คะแนน (ปี 2023 ได้ 35 คะแนน) 3. แหล่งข้อมูล IMD World Competitiveness Yearbook (IMD) ได้ 36 คะแนน (ปี 2023 ได้ 43 คะแนน) 4. แหล่งข้อมูล World Economic Forum (WEF) ได้ 34 คะแนน (ปี 2023 ได้ 36 คะแนน) 3.5 ผลการสำรวจการรับรู้การทุจริตในประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงาน ป.ป.ช. โดยสำนักเฝ้าระวัง และประเมินสถานการณ์ทุจริต สรุปว่า กระบวนการขอรับการลงทุน ที่มีความเสี่ยงมีโอกาสทำให้เกิดการทุจริต

ลำดับ	ประเด็นขับเคลื่อน	เหตุผลและความจำเป็น
		อันดับ 1 ได้แก่ ความล่าช้าในการให้บริการทำให้เกิดความเสี่ยงในการเรียกเก็บเงินหรือสิ่งของหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อแลกกับการให้บริการที่รวดเร็วขึ้น โดยในที่นี่คือเร็วกว่าเวลามาตรฐานที่กำหนด เป็นช่องทางการทุจริตเพราะนักลงทุนโดยทั่วไปต้องการความรวดเร็วในการติดต่อกับส่วนราชการ ส่วนใหญ่ยินดีจะจ่ายเพื่อแลกกับโอกาสที่เสียไปจากการรอคอย อันดับ 2 การขออนุมัติ อนุญาต ใช้ระยะเวลานานเพราะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชาหลายชั้นหลายหน่วยงาน อันดับ 3 การใช้ดุลยพินิจในการอนุมัติ อนุญาตเกินสมควรและไม่เป็นธรรม อันดับ 4 การให้บริการไม่เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาตามที่ประกาศไว้โดยไม่ชี้แจงให้ผู้รับบริการทราบอย่างชัดเจน
2	การจัดซื้อจัดจ้างกับภาครัฐ	

2. มติคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่มอบหมายให้คณะทำงานฯ ดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม 4 เรื่อง ดังนี้

ลำดับ	ประเด็นขับเคลื่อน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1	การศึกษาเรื่องมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต	- สำนักงาน ป.ป.ช. - แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) - สำนักงาน ป.ป.ท. - สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) - กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมสรรพากร - กรมศุลกากร - กรมท่าอากาศยาน - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กรมเจ้าท่า - สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง - ฯลฯ

ลำดับ	ประเด็นขับเคลื่อน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2	การส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตามมาตรา 176	- สำนักงาน ป.ป.ช. - แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC)
3	ส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง และสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistle Blowing)	- สำนักงาน ป.ป.ช. - แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC)
4	บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาคเอกชน	- แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) - สถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ - สำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า

3. ข้อเสนอแนะและแนวปฏิบัติที่ดี และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากองค์กรระหว่างประเทศ ในการพัฒนาและยกระดับบรรษัทภิบาลในภาคเอกชน อาทิ

3.1 ข้อเสนอแนะขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ที่ได้ให้ไว้จากการประกาศคะแนนในครั้งนี้ คือ ทุกประเทศควรสร้างกระบวนการคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสการทุจริตไม่ให้ถูกคุกคามหรือมีการแทรกแซงโดยใช้อิทธิพลในการกำหนดนโยบายในระดับชาติและระดับนานาชาติ ต้องสร้างความโปร่งใสและสภาพแวดล้อมที่ดีในการกำหนดนโยบายและการจัดสรรเงินงบประมาณ เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริตร่วมกับการเปิดเผยข้อมูล (Open Data) เกี่ยวกับงบประมาณ การดำเนินโครงการ รวมทั้งข้อมูลการเป็นคู่สัญญาภาครัฐ โดยการต่อต้านการทุจริตต้องส่งเสริมแนวคิดการดำเนินการด้วยความซื่อตรง (Integrity) และความรับผิดชอบ (Accountability) ซึ่งจะช่วยให้เกิดสภาพแวดล้อมในการต่อต้านการทุจริตที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น

3.2 ข้อดีของการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต (UNCAC CoSP) สมัยที่ 10 เรื่อง การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการธรรมาภิบาลในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Providing Incentive for the Private Sector to Adopt Integrity Measures to Prevent and Combat Corruption) โดยมีเนื้อหาสรุป คือ การส่งเสริมให้รัฐภาคีพัฒนารอบกฎหมาย และมาตรการจูงใจ รวมถึงมาตรการเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมให้ภาคเอกชนต่อต้านการทุจริต ส่งเสริมธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการบริหารจัดการ การพิจารณาใช้มาตรการจูงใจภาคเอกชนให้เข้าสู่กระบวนการชะลอ การไต่สวน/ฟ้อง (non - trial resolution) และการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและแบ่งปันการทุจริตและดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใสและมีธรรมาภิบาลต่อสาธารณะ

3.3 ข้อเสนอแนะขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic and Co - operation Development: OECD) แก่ประเทศไทยว่าควรพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการต่อต้านการให้สินบนระหว่างประเทศ เช่น การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยเรื่องความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ และความผิดของนิติบุคคลในความผิดดังกล่าวให้มีรายละเอียด และสามารถบังคับใช้อย่างครอบคลุมตามที่อนุสัญญาฯ กำหนด และการ

มีกฎหมายห้ามนำค่าใช้จ่ายที่เป็นสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศไปหักภาษีอย่างชัดเจน

4. กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อน โดยเน้นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการทุจริต

4.1 นิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย โดยเน้นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับภาครัฐในขั้นตอนการขออนุมัติ อนุญาต การนำเข้า และการส่งออก ฯลฯ

4.2 นิติบุคคลไทยที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง

5. ประมวลผลข้อมูล 1 - 4 แล้วกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน แบ่งเป็น 5 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 แก้ไขปัญหาการทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญอย่างเป็นรูปธรรม ในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 9 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 2 การศึกษาเรื่องมาตรการจูงใจและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน ประกอบด้วย 2 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการรับรู้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริต ประกอบด้วย 2 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 4 การสร้างการรับรู้การจัดการต่อต้านการติดสินบนผ่านสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย 1 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 5 บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่ซื่อตรง โปร่งใส และยั่งยืน ประกอบด้วย 3 โครงการ/กิจกรรม

แนวทางที่ 1 แก้ไขปัญหาการทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญอย่างเป็นรูปธรรม ในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ผลลัพธ์	แหล่งงบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
1. การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันหรือความเสี่ยงที่ภาคเอกชนต้องเผชิญในมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐในประเด็นการให้สินบน อาทิ 1.1 การขอใบอนุญาตก่อสร้าง/ตัดแปลง/รื้อถอนอาคาร 1.2 การขอใบอนุญาตทำงานในประเทศสำหรับต่างชาติ 1.3 การขอใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน/ขยายโรงงาน 1.4 การนำเข้าสินค้า 1.5 การยื่นภาษี 1.6 การยื่นภาษีป้ายภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง 1.7 กระบวนการขนส่งสินค้า 1.8 การขอคืนภาษี 1.9 การขออนุมัติรายงาน EIA/EHIA 1.10 การขอใบอนุญาตสะสม/จำหน่าย/ผลิตอาหาร	1. การประชุมหารือร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อหารือการขับเคลื่อนแนวทางมาตรการป้องกันการทุจริตเกี่ยวกับประเด็นการให้สินบนในขั้นตอนการอนุมัติอนุญาต การนำเข้า ส่งออก และมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต เป็นต้น	1. นักลงทุนกลุ่มอุตสาหกรรมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) 2. นักลงทุนกลุ่มอุตสาหกรรมนอกเขต EEC	ผลผลิต ประชุมหารือ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ แนวทางการขับเคลื่อนเรื่อง การป้องกันการให้สินบน สำหรับนักลงทุนกลุ่มอุตสาหกรรมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)	สำนักงาน ป.ป.ช.	✓	✓	✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. - CAC

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ผลลัพธ์	แหล่งงบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
	2. การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และสื่อสารให้รู้เกี่ยวกับมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบน และพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558	นิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง	ผลผลิต กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการตามที่กำหนด ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบนฯ ตามมาตรา 176 และพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558	สำนักงาน ป.ป.ช.		✓	✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. - CAC
	3. การจัดหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ภาคเอกชนในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบน ตามคู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบนฯ	ภาคเอกชนที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง 3 กลุ่ม 1. ภาคบริการ 2. ภาคการผลิต 3. ภาคก่อสร้าง	ผลผลิต มีจำนวนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมตามกำหนด ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายผ่านการอบรมและได้รับเกียรติบัตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	สำนักงาน ป.ป.ช.	✓	✓	✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. - CAC

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ผลลัพธ์	แหล่งงบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
	4. รมรค์ส่งเสริมให้ภาคเอกชนนำมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล ในการป้องกันการให้สินบนฯ ไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ (Supply Chain)	นิติบุคคลไทย หรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง	ผลผลิต มีการจัดสัมมนาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายนำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนฯ ไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ (Supply Chain)	สำนักงานป.ป.ช.		✓	✓	- CAC - สำนักงานป.ป.ช.
	5. การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อลดความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันในการขอใบอนุญาตก่อสร้างจำนวน 50 เขตของ กทม.	กลุ่มธุรกิจที่ระบุว่า การขอใบอนุญาตก่อสร้างเป็นความเสี่ยงลำดับต้น ๆ (ข้อมูลจากการประเมินความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC))	ผลผลิต มีการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ แนวทางการลดความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันในการขอใบอนุญาตก่อสร้างจำนวน 50 เขตของ กทม.	สำนักงานป.ป.ช.	✓	✓	✓	- CAC - สำนักงานป.ป.ช.

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ผลลัพธ์	แหล่งงบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
	6. ส่งเสริม สนับสนุนการยกระดับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจ สร้างระบบควบคุมภายในที่เหมาะสมกับความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันตามแบบประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาระบบต่อต้านคอร์รัปชันของแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย Thai Private Sector Collective Action Against Corruption (CAC)	1. นิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย เน้นกลุ่มอุตสาหกรรมในโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) 2. นิติบุคคลไทย ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง	ผลผลิต มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างระบบควบคุมภายในที่เหมาะสมกับความเสี่ยงด้านคอร์รัปชันของหน่วยงาน	สำนักงาน ป.ป.ช.	✓	✓	✓	- CAC - สำนักงาน ป.ป.ช. - สำน.ก.น.
						✓	✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. (สพธ. สมน.) - CAC
	7. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการความเฝ้า และข้อเสนอแนะ เพื่อป้องกันทุจริตประเด็นที่เป็นความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนในภาคเอกชน	นิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศ ที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย	ผลผลิต มีการจัดสัมมนาอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการ ความเฝ้า และข้อเสนอแนะ เพื่อป้องกันทุจริตประเด็นที่เป็นความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนในภาคเอกชน	สำนักงาน ป.ป.ช.				

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ผลลัพธ์	แหล่งงบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
2. การแก้ไขปัญหาการทุจริต ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง กับภาครัฐ	1. การส่งเสริม สนับสนุน ให้ภาคเอกชนดำเนินการ ตามประกาศคณะกรรมการ ความร่วมมือป้องกันการทุจริต เรื่อง มาตรฐานขั้นต่ำของ นโยบายและแนวทางป้องกัน การทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้าง ที่ผู้ประกอบการต้องจัดให้มี ตามมาตรา 19 แห่งพระราช บัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและ การบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560	ภาคเอกชนที่เป็น คู่สัญญากับหน่วยงาน ของรัฐวิสาหกิจ	ผลผลิต มีการจัดสัมมนาอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมาย มีระดับความตระหนักรู้ เกี่ยวกับการดำเนินการตาม มาตรฐานขั้นต่ำของ นโยบายและแนวทาง ป้องกันการทุจริตในการ จัดซื้อจัดจ้างที่ผู้ประกอบการ ต้องจัดให้ มี มาตรา 19	สำนักงาน ป.ป.ช.	✓	✓	✓	- CAC - สำนักงาน ป.ป.ช.
	2. การเสริมสร้างความ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย บทกำหนดโทษ และบทบาท ของภาคเอกชนในการป้องกัน การทุจริตในกระบวนการจัด ซื้อจัดจ้างกับภาครัฐ	ภาคเอกชนที่เป็นคู่ สัญญากับหน่วยงาน ของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง	ผลผลิต มีการจัดสัมมนาอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยว กับกฎหมาย บทกำหนด โทษ และบทบาทของภาค เอกชนในการป้องกัน การทุจริตในกระบวนการจัดซื้อ จัดจ้างกับภาครัฐ	สำนักงาน ป.ป.ช.	✓		✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. - CAC

แนวทางที่ 2 การศึกษาเรื่องมาตรการฉุกเฉินและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
				2568	2569	2570	
การศึกษาเรื่องมาตรการฉุกเฉินเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน	1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรการฉุกเฉินเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน 1.1 คณะทำงานเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลเพิ่มเติม 1.2 จัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการศึกษาเรื่องมาตรการฉุกเฉินเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน 1.3 จัดส่งข้อมูลให้สำนักมาตรการเชิงรุกและนวัตกรรมนำเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อมีมติเสนอคณะรัฐมนตรีตามมาตรา 32	- สำนักงาน ป.ป.ท. - สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงพาณิชย์ - องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมสรรพากร - กรมศุลกากร - กรมท่าอากาศยาน - การท่าเรือแห่งประเทศไทย - กรมเจ้าท่า - สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง - ฯลฯ	ผลผลิต รายงานผลการศึกษาเรื่องมาตรการฉุกเฉินและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการติดสินบน ผลลัพธ์ คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติเสนอคณะรัฐมนตรีตามมาตรา 32	✓	✓	✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. - CAC

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
	2. บูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดทหสิทธิประโยชน์ให้กับคู่สัญญา (Supply Chain) เพื่อผลักดันเรื่องมาตรการจูงใจ (Incentive) เพื่อส่งเสริมภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการค้าสินค้าผิดกฎหมาย (สิทธิประโยชน์ เช่น เครดิตเทอม (Credit Term) การลดราคาสินค้า การเข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นต้น)	1. หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ 2. แนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC)	ผลผลิต มีการประชุมหารือร่วมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างน้อยปีละ 2 องค์กร ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายให้ความร่วมมือในการผลักดันเรื่องมาตรการจูงใจ (Incentive) เพื่อส่งเสริมภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการค้าสินค้าผิดกฎหมาย	สำนักงาน ป.ป.ช.	✓	✓	✓	- CAC - สำนักงาน ป.ป.ช.

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการรับรู้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ผู้ให้ยืมค่า แฉงเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริต

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
ส่งเสริมการรับรู้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือ ผู้ให้ยืมค่า แฉงเบาะแส หรือข้อมูลการทุจริต	1. โครงการ “รียกรับ...เราร้อง”	นิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย	ผลผลิต 1. จัดแถลงข่าวโครงการรียกรับ...เราร้อง 2. สื่อประชาสัมพันธ์ความยาวไม่เกิน 1.5 - 3 นาที ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เผยแพร่ในช่องทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์ และส่งให้ภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนเผยแพร่ต่อ 3. เชิญผู้บริหารสัมภาษณ์ทางวิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ จำนวน ช่องทางละ 2 ครั้ง 4. ให้ผู้นำความคิดทางโลกออนไลน์ Influencers พูดถึงแคมเปญ “รียกรับ...เราร้อง” ผลลัพธ์ 1. ภาคเอกชนและประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการร้องเรียนและการแจ้งเบาะแสการกระทำทุจริตคอร์รัปชันและมีความมั่นใจในระบบการร้องเรียนและการแจ้งเบาะแส 2. เจ้าหน้าที่รัฐตระหนักรู้และเกรงกลัวต่อการกระทำการทุจริตเรียกรับสินบน	กองทุน ป.ป.ช.	✓	✓	✓	- CAC - สำนักงาน ป.ป.ช.

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
	2. การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภารกิจเบาะแสการคุ้มครองพยาน การสร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคเอกชนในการแจ้งเบาะแสการทุจริต และกฎหมายป้องกันกรฟ้องคดีปิดปาก (Anti - SLAPP Law)	ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของนิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย	ผลผลิต ครีปสั้นเกี่ยวกับช่องทางการแจ้งเบาะแสและคุ้มครองพยานความยาว 1.5 - 3 นาทีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เผยแพร่ในช่องทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ผลลัพธ์ นิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทยมีความเชื่อมั่นในระบบการแจ้งเบาะแสการทุจริต และการคุ้มครองพยาน	สำนักงานป.ป.ช.		✓	✓	- สำนักงานป.ป.ช. - CAC

แนวทางที่ 4 การสร้างการรับรู้การจัดการต่อต้านการติดสินบนผ่านสื่อต่าง ๆ

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
การสร้างการรับรู้ การจัดกิจกรรมต่อต้าน การติดสินบนผ่าน สื่อต่าง ๆ	การทำคลิป CAC E-learning เพื่อ ให้ความรู้บุคลากร ของบริษัท ในแนวร่วมต่อต้าน คอร์รัปชันของภาค เอกชนไทย (CAC)	บุคลากรของบริษัทในแนวร่วม ต่อต้านคอร์รัปชันของภาค เอกชนไทย (CAC)	ผลผลิต คลิปวิดีโอ 5 หัวข้อ 1. การอำนวยความสะดวก 2. การให้/การรับ ของขวัญ การเลี้ยงรับรอง 3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินธุรกิจ 4. การจัดซื้อจัดจ้างกับหน่วย งานภาครัฐ 5. การร้องเรียนและการแจ้ง เบาะแส	กองทุน ป.ป.ช. / สำนักงาน ปป.ช.	✓	✓	✓	- CAC

แนวทางที่ 5 บุคลากรการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่สอดคล้อง โปร่งใส และยั่งยืน

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่สอดคล้อง โปร่งใส และยั่งยืน	1. รณรงค์ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) ในงานบรรยาย Road to Join with CAC and SME Briefing ที่จัดขึ้นในรูปแบบ online ทุกไตรมาส	ภาคเอกชน	ผลผลิต มีผู้แทนจากภาคเอกชนเข้าร่วมงาน 100 ท่าน/ ครั้ง	50,000 บาท / ครั้ง	✓	✓	✓	- CAC
	2. รณรงค์ส่งเสริมให้ภาคเอกชนที่มีความพร้อมคือศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัยและนักวิชาการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบประจำปี และได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินโครงการ		ผลผลิต ประสานงานให้ สมอ. เสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบประจำปี และได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินโครงการ	งบประมาณการฯ	✓	✓	✓	- สำนักงานป.ป.ช. - สมอ.
	3. รณรงค์ส่งเสริมให้ภาคเอกชนที่มีความพร้อมคือศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัยและนักวิชาการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบประจำปี และได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินโครงการ	นิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย	ผลผลิต รายงานผลการดำเนินโครงการของ สมอ.					

ประเด็นการขับเคลื่อน	โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ผลผลิต/ ผลลัพธ์	งบประมาณ	ดำเนินการ			หน่วยงานที่รับผิดชอบ
					2568	2569	2570	
	3. รณรงค์ส่งเสริมให้ภาคเอกชน มีการแข่งขันทางการค้าที่เสรีและเป็นธรรม	นิติบุคคลไทย และนิติบุคคลต่างประเทศ ที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย	ผลผลิต กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการตามที่กำหนด ผลลัพธ์ กลุ่มเป้าหมายมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบและความเสียหายต่อตลาด และการสูญเสียอำนาจในการต่อรองของรัฐจากการฮั้ว	งบประมาณการฯ	✓	✓	✓	- สำนักงาน ป.ป.ช. - กชค.

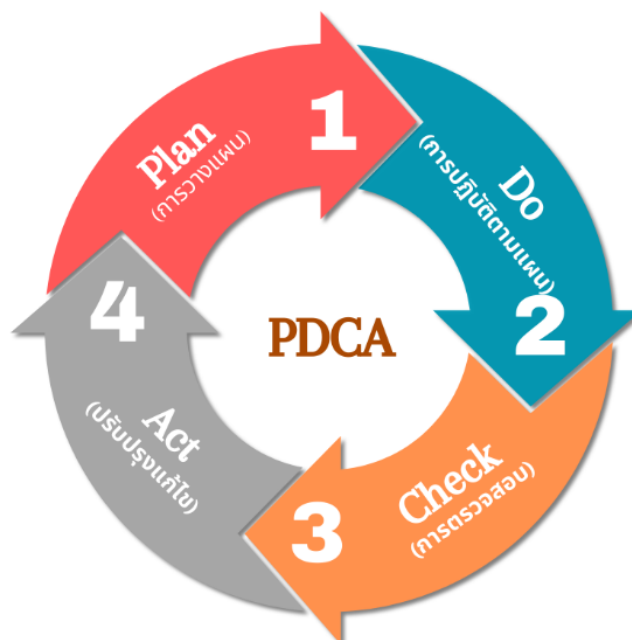
บทที่ 4

กลไกการขับเคลื่อนและกำกับติดตาม

คณะทำงานร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) ได้จัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาและส่งเสริมบรรษัทภิบาลเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาคเอกชน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2568 - 2570) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย คือ “เพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่ซื่อตรง โปร่งใส และยั่งยืน” ผ่านการดำเนินโครงการตามแนวทางสำคัญ 5 แนวทาง ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาการทุจริตที่ภาคเอกชนเผชิญอย่างเป็นรูปธรรมในมิติที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ การศึกษาเรื่องมาตรการจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีมาตรการและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต การส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครอง และสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน การสร้างการรับรู้การทุจริตผ่านสื่อออนไลน์ และโทรทัศน์ และบูรณาการการทำงานร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินโครงการภายใต้แนวทางต่าง ๆ สามารถผลักดันไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความจำเป็นต้องมีการกำกับติดตามและประเมินผล เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยให้สามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ วิเคราะห์ประสิทธิผลของมาตรการที่นำไปใช้ และปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการกำกับติดตามช่วยให้สามารถระบุปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที ซึ่งจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาเชิงรุกและปรับเปลี่ยนแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทของภาคเอกชน ในขณะที่การประเมินผลมีบทบาทสำคัญในการวัดผลลัพธ์ของโครงการว่ามีความคุ้มค่าและสามารถสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อระบบนิเวศทางธุรกิจตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งยังช่วยสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือให้กับกระบวนการดำเนินงาน ทำให้สำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (CAC) สามารถรับรู้ข้อมูลและผลกระทบของโครงการภายใต้แผนปฏิบัติการฯ อย่างเป็นเป็นรูปธรรม โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ได้นำแนวคิด “PDCA” (Plan-Do-Check-Act) มาใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและกำกับติดตามผลการดำเนินงาน แสดงได้ดังภาพที่ 4.1

แผนภาพ : PDCA Model

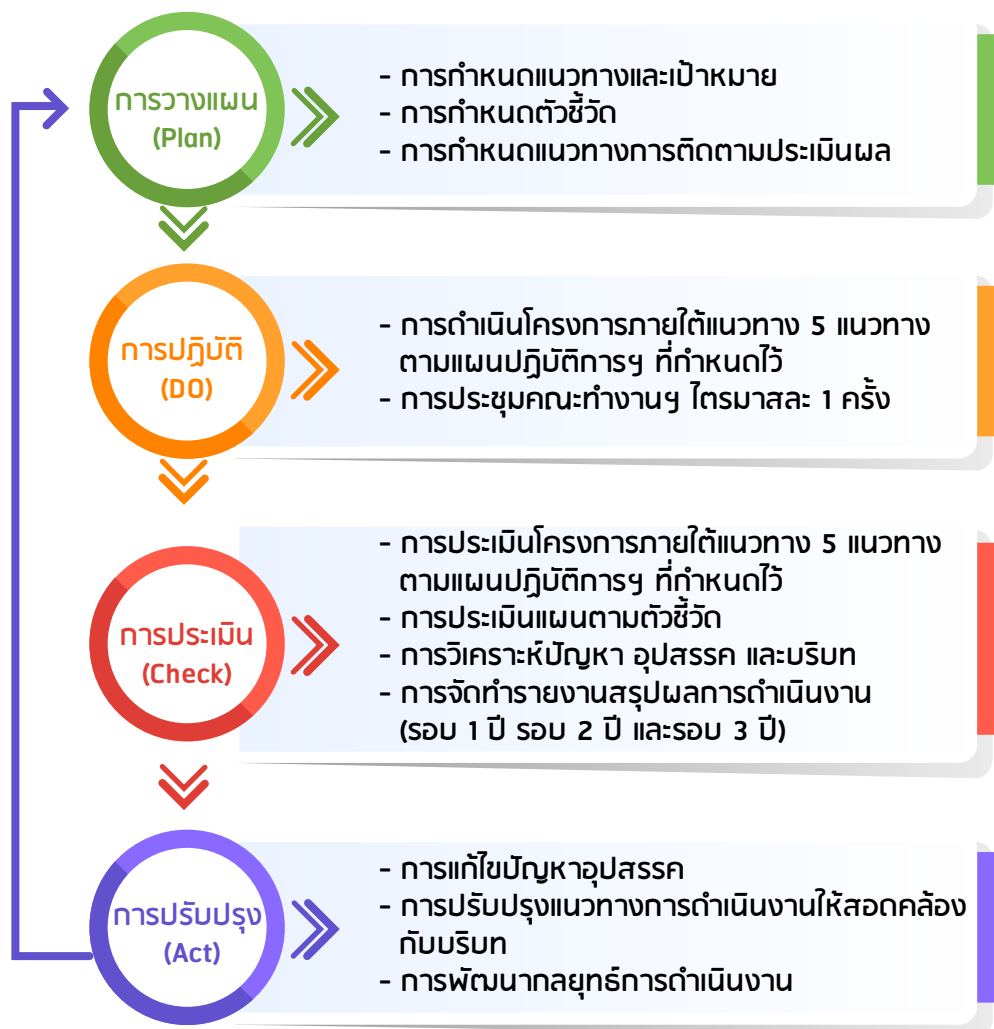

จากภาพที่ 4.1 สามารถอธิบายได้ว่าในขั้นตอนการวางแผน (Plan) คณะทำงานร่วมฯ ได้ดำเนินการกำหนดเป้าหมายของแผนปฏิบัติการฯ ให้สอดคล้องกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตที่นิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศต้องเผชิญในกระบวนการลงทุนในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนเพื่อขออนุมัติ อนุญาต และการจัดซื้อจัดจ้างกับภาครัฐ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เมื่อมีแผนที่ชัดเจน ขั้นตอนต่อมาคือการดำเนินการ (Do) ตามแผนปฏิบัติการฯ ที่กำหนดไว้ ผ่านการโครงการ กิจกรรม และมาตรการต่าง ๆ ไปปฏิบัติจริง ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการป้องกันการทุจริตผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การจัดทำแนวทางบรรษัทภิบาลเพื่อป้องกันการทุจริต การสนับสนุนระบบแจ้งเบาะแส และการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องมีการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ เช่น การให้คำแนะนำด้านกฎหมาย การจัดอบรม รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

นอกจากนี้ ภายหลังจากการดำเนินโครงการ การตรวจสอบและประเมินผล (Check) เป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้มั่นใจว่าแนวทางที่ดำเนินไปนั้นมีประสิทธิภาพและสามารถลดปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นกับนิติบุคคลไทยและนิติบุคคลต่างประเทศได้จริง การติดตามความก้าวหน้าจะดำเนินไปตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ พร้อมกับการวิเคราะห์ผลกระทบของมาตรการต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงของการทุจริตในภาคเอกชน นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการประเมินผลจะช่วยให้สามารถรับฟังข้อคิดเห็นและนำมาปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยคณะทำงานฯ จะใช้แนวคิดการประเมินโครงการในรูปแบบ CIPP ประกอบด้วย 4 มิติการประเมิน ได้แก่ การประเมินบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Product) แต่ละขั้นตอนจะประเมินความเหมาะสม

ของโครงการในแต่ละด้าน เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเพื่อให้มั่นใจได้ว่าโครงการสามารถตอบโจทย์การแก้ไข
ปัญหาได้ การติดตามความก้าวหน้าของกระบวนการ และการวัดผลลัพธ์ว่าการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ
ในการลดความเสี่ยงการทุจริตหรือไม่ ผลที่ได้จากการประเมินจะทำให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาแผนปฏิบัติการ
ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยคณะทำงานฯ จะทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดทำรายงานสรุป
ผลเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าของการดำเนินงานและข้อจำกัดที่พบในกระบวนการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่
ขั้นตอนสุดท้าย คือ การปรับปรุงและพัฒนา (Act) ซึ่งเป็นกระบวนการนำผลการประเมินและข้อค้นพบจากการ
ดำเนินงานมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของแผนปฏิบัติการ อาจรวมถึงการกำหนดแบบมาตรการเชิงจิตที่ทำให้
ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตมากขึ้น หรือการพัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ
ของกลไกการป้องกันการทุจริต และจากที่กล่าวมาสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพ : กลไกการขับเคลื่อน การกำกับติดตาม และการประเมินผล

คำสั่งสำนักงาน ป.ป.ช.

ที่ ๘๐ /๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย
(Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย

ด้วยคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการประชุมครั้งที่ ๑๓๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๑๙ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ มีมติเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม

ฉะนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังกล่าว จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ประกอบด้วย

๑. เลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช.	ประธานคณะกรรมการ
๒. รองเลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช.	รองประธานคณะกรรมการ
หรือผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ ป.ป.ช.	
ที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักพัฒนา	
และส่งเสริมธรรมาภิบาล	
๓. นายพรหมเมศร์ เบ็ญจรงค์กิจ	คณะกรรมการ
ผู้อำนวยการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย	
๔. นางสาวภิญญา ศิริประภาศิริ	คณะกรรมการ
ผู้จัดการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย	
๕. นางสาวพลัญฑ์ ตันชยะสิทธิ์	คณะกรรมการ
ผู้ช่วยผู้จัดการแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย	
๖. นางสาวรินทร์ธนา ธนโกคินมณีเลิศ	คณะกรรมการ
เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการรับรองแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชัน	
ของภาคเอกชนไทย	
๗. นางสาวณัฐสุรีย์ สุรเกียรติ	คณะกรรมการ
เจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชัน	
ของภาคเอกชนไทย	
๘. ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย หรือผู้แทน	คณะกรรมการ
๙. ผู้อำนวยการสำนักสืบสวนและกิจการพิเศษ หรือผู้แทน	คณะกรรมการ

๑๐. ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานกลาง หรือผู้แทน	คณะทำงาน
๑๑. ผู้อำนวยการสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์ทุจริต หรือผู้แทน	คณะทำงาน
๑๒. ผู้อำนวยการสำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส หรือผู้แทน	คณะทำงาน
๑๓. ผู้อำนวยการสำนักกิจการและคดีทุจริตระหว่างประเทศ หรือผู้แทน	คณะทำงาน
๑๔. ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๕. ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมธรรมาภิบาลภาคเอกชน และนิติบุคคล หรือผู้แทน	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖. นางสาวเบญจรัตน์ กุลรัตน์นาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗. นางสาวสุทธิกานต์ วัฒนเศรษฐกุล	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๘. นางสาวนฤมล ทูเสนะ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๙. นายภาณุวัฒน์ ทุมดี	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. นายวรพงศ์ แสงกล้าหาญ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. นางสาวณัฐธิดา ทองแพ	ผู้ช่วยเลขานุการ

โดยให้คณะทำงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการทุจริตในภาคเอกชน และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือเสนอมาตรการการแก้ไข รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต
 ๒. ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ ตามมาตรา ๑๗๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีการประกาศเจตนารมณ์ตามหลักการพื้นฐาน ๘ ประการในการกำหนดมาตรการควบคุมที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน
 ๓. ส่งเสริมและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและสร้างแรงจูงใจในการแจ้งเบาะแสแก่ภาคเอกชน (Whistle Blowing)
 ๔. ดำเนินการอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มอบหมาย
- ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายนิวัติไชย เกษมมงคล)

เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

คำสั่งสำนักงาน ป.ป.ช.

ที่ ๔๓/๒๕๖๘

เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย

ตามคำสั่งสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ ๘๐/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาการทุจริตในภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม นั้น

คณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมมีมติให้แก้ไของค์ประกอบคณะกรรมการเพิ่มเติมส่วนหน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้อง

ฉะนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการร่วมระหว่างสำนักงาน ป.ป.ช. และแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันของภาคเอกชนไทย (Thai Private Sector Collective Action Against Corruption: CAC) สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย จึงแต่งตั้งคณะกรรมการเพิ่มเติม ประกอบด้วย

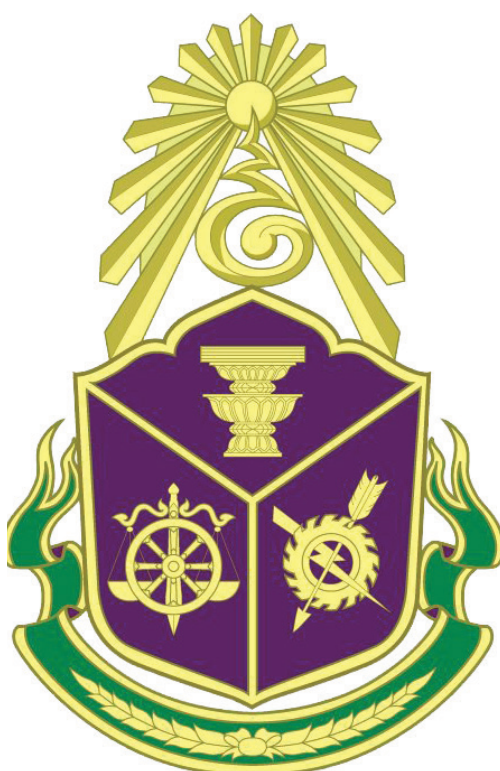
(๑) รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.	รองประธานคณะกรรมการ คนที่ ๑
ที่รับผิดชอบการบริหารงานในการกิจด้านป้องกันการทุจริต	
(๒) รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.	รองประธานคณะกรรมการ คนที่ ๒
หรือผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่รับผิดชอบ	
การปฏิบัติงานของสำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล	
(๓) ผู้อำนวยการสำนักมาตรการเชิงรุกและนวัตกรรม	คณะกรรมการ
หรือผู้แทน	
(๔) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการ	คณะกรรมการ
ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือผู้แทน	
(๕) ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือผู้แทน	คณะกรรมการ
(๖) ผู้อำนวยการสำนักสื่อสารองค์กร หรือผู้แทน	คณะกรรมการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๘

(นายสาโรจน์ พึ่งจำพรรณ)

เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล
เลขที่ 361 ถ.นนทบุรี ต.ท่าทราย อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000
โทร 0 2528 4800 ต่อ 7123